

Projekt P

Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej

Dagmara Jacuńska
Anna Kamzol
Dorota Matusz
Paulina Miodońska
Karolina Wrembel

Wrocław miasto spotkań

Projekt P.
Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej

Dagmara Jacuńska
Anna Kamzol
Dorota Matusz
Paulina Miodońska
Karolina Wrembel

Wrocław 2018

Projekt P.
Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej

Przykład osiedla Maślice we Wrocławiu
i miasta Międzybórz

Dagmara Jacuńska
Anna Kamzol
Dorota Matusz
Paulina Miodońska
Karolina Wrembel

Wrocław 2018

Projekt P. Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej
Przykład osiedla Maślice we Wrocławiu i miasta Międzybórz

AUTORZY

Dagmara Jacuńska
Anna Kamzol
Dorota Matusz
Paulina Miodońska
Karolina Wrembel

REDAKCJA

Anna Grochowska
Sławomir Czerwiński

SKŁAD KOMPUTEROWY I ŁAMANIE TEKSTU

Paulina Miodońska

PROJEKT GRAFICZNY OKŁADKI

Marta Kostrzewa

Projekt realizowany od marca do września 2018 roku przez Koło Naukowe Gospodarki
Przestrzennej oraz Zakład Zagospodarowania Przestrzennego (Instytut Geografii
i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego) we współpracy
z Radą Osiedla Maślice.

Publikacja wydana dzięki wsparciu finansowemu Gminy Wrocław w ramach Funduszu
Czasu Wolnego realizowanego przez Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego.

ISBN 978-83-944871-7-1

Wydano w: Ata-Druk
Wrocław 2018

SPIS TREŚCI

Przedślowie	9
O projekcie	11
I. Ziarno	13
o <i>Czym jest nasze ziarno?</i>	<i>15</i>
II. Szopa z narzędziami	17
o <i>Po co sadić? Dla owoców!</i>	<i>19</i>
o <i>Jakie narzędzie będą nam potrzebne?</i>	<i>20</i>
III. Gleba.....	27
o <i>Miejsca i aktorzy.....</i>	<i>29</i>
IV. Zasadzenie.....	33
o <i>Ważne jest wsparcie.....</i>	<i>35</i>
o <i>Ale co najpierw?.....</i>	<i>35</i>
o <i>Pierwsze wyzwania</i>	<i>36</i>
o <i>Internet? Niekoniecznie dobra droga</i>	<i>36</i>
o <i>Krótko i na temat.....</i>	<i>37</i>
o <i>Prezentowane treści.....</i>	<i>39</i>
V. Kiełkowanie.....	41
o <i>Pobudzamy do rozmowy.....</i>	<i>43</i>
o <i>Rozmowa – taki trudny temat.....</i>	<i>45</i>
o <i>Techniki partycypacji</i>	<i>46</i>
o <i>Rozwój młodej rośliny – etap budowy.....</i>	<i>50</i>
VI. Nawożenie	53
o <i>Niezbędny element prawidłowego rozwoju.....</i>	<i>55</i>
o <i>Przede wszystkim poznaj miejsce.....</i>	<i>55</i>
o <i>Czy istnieje sposób na skuteczne dotarcie do mieszkańców</i>	<i>56</i>
o <i>Sposób na poznanie opinii mieszkańców o danym miejscu.....</i>	<i>56</i>
o <i>Metody informowania społeczności wybrane na potrzeby projektu.....</i>	<i>57</i>
o <i>W przypadku niedysponowania dużym budżetem – trzeba zdać się na siebie</i>	<i>58</i>

VII. Podlewanie	63
o <i>Podlewać może wielu aktorów, zależnie od potrzeb i możliwości miejsca</i>	<i>65</i>
o <i>Po co podlewanie?.....</i>	<i>67</i>
o <i>Jak zrobić, by wszyscy byli zadowoleni?</i>	<i>67</i>
o <i>Jak generować podlewanie?</i>	<i>68</i>
o <i>Kto jest za nie odpowiedzialny?– rola lokalnego lidera</i>	<i>70</i>
 VIII. Przesadzanie	 71
 IX. Model	 79
o <i>Jak czytać model?</i>	<i>81</i>
o <i>Pień.....</i>	<i>84</i>
o <i>Odgałęzienia boczne</i>	<i>85</i>
o <i>Korona</i>	<i>85</i>
o <i>Nawożenie.....</i>	<i>85</i>
o <i>Podlewanie.....</i>	<i>86</i>

Przedstawienie

Pojęcie partycypacji, jak mało które określenie, zarówno w nauce jak i w obiegowym jej rozumieniu, pojmowane są w ten sam, lub niewiele różniący się sposób. Partycypacja to (współ)uczestnictwo obywateli w życiu społecznym, publicznym i politycznym. To mniej lub bardziej bezpośrednio (współ)uczestnictwo obywateli przekłada się następnie na działania, realizującymi ich realne a nie potencjalne potrzeby i oczekiwania. Oczywiście wszystko to odbywa się w procesie dialogu ze wszystkimi interesariuszami – stronami zainteresowanymi, jak i mającymi faktyczny wpływ na realizację danego przedsięwzięcia, pomysłu.

W polskiej rzeczywistości zjawisko partycypacji nie jest już zjawiskiem nowym, ale w dalszym ciągu dynamicznie zyskującym na znaczeniu i coraz bardziej widocznym w przestrzeni publicznej. Publikacja którą Państwo otrzymujecie do ręki jest właśnie tego najlepszym dowodem. Jest ona efektem współpracy środowiska naukowego¹, pracowników naukowo-dydaktycznych i studentów, z Radą Osiedla Maślice oraz Urzędem Miasta Wrocław. Taka współpraca, pomiędzy światem nauki, a jednostkami pomocniczymi oraz władzami (miasta) jest korzystna dla wszystkich stron. Studenci uzyskują umiejętność praktycznego przełożenia wiedzy, teorii na realne działania, teoretycy stają się „praktykami”, Rady Osiedli oraz władze miasta, dostają kolejne, nowe rozwiązania kreujące aktywną postawę partycypacji obywatelskiej mieszkańców. Należy zaznaczyć, że proces partycypacyjny jest procesem złożonym, a przez to niełatwym do przeprowadzenia, którego to złożoność rośnie wraz z liczbą uczestniczących w nim interesariuszy – aktorów. Ponadto dobrze przeprowadzony proces partycypacyjny potrzebuje interdyscyplinarnego podejścia wzbogaconego o teoretyczne, jak również praktyczne podejście do problemu. Pomimo że partycypacja jest zjawiskiem znanym i rozpoznany to w dalszym ciągu wymaga poszukiwania nowych rozwiązań zmierzających do optymalizacji procesu partycypacji, jak i zwiększenia udziału w nim obywateli. Wzrost udziału w procesie partycypacji jest zależna od poczucia tożsamości z miejscem. Od stopnia poczucia związku

¹ Zakład Zagospodarowania Przestrzennego, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska, Uniwersytet Wrocławski.

z miejscem zależy jakość osiedlowych i małomiejskich przestrzeni publicznych – jakość życia ich mieszkańców.

Niniejsza publikacja stanowi punkt wyjścia do dalszych badań nad weryfikacją założeń modelu partycypacji zainicjowanym we współpracy z Radą Osiedla Maślice oraz Urzędem Miejskim Wrocławia. Opracowanie to może zainteresować każdego, od eksperta, który chce odnaleźć „inne” spojrzenie na partycypację, praktyków którzy o procesie i jego postrzeganiu chcą wiedzieć więcej, oraz tych osób które chcą być odpowiedzialni i mieć wpływ na to co się dzieje w ich najbliższym i dalszym otoczeniu. Świetne połączenie teorii i praktycznego działania.

dr hab. Dariusz Ilnicki

opiekun Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Wrocławskiego
Prodziekan d.s. nauczania Wydziału Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska
Uniwersytetu Wrocławskiego

O projekcie

“Projekt P. Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej”

zrealizowano we współpracy:

- Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Wrocławskiego;
- Zakładu Zagospodarowania Przestrzennego Uniwersytetu Wrocławskiego;
- Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego;
- Rady Osiedla Maślice;
- Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu - Filia nr 16;
- Urzędu Miasta i Gminy Międzybórz;
- Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Międzyborzu.

Zespół projektowy - grupa ekspercka:

Anna Kamzol - koordynatorka projektu, technik budownictwa, specjalistka ds. planowania przestrzennego, praktyk zarządzania projektami społecznymi;

Dagmara Jacuńska - specjalistka ds. planowania przestrzennego, studentka ochrony środowiska;

Katarzyna Kowalska - studentka gospodarki przestrzennej;

Dorota Matusz – magister inżynier gospodarki przestrzennej;

Paulina Miodońska - specjalistka ds. planowania przestrzennego;

Paulina Wasielewska - specjalistka ds. planowania przestrzennego;

Karolina Wrembel - specjalistka ds. planowania przestrzennego.

Współpracowali z nami:

- dr Anna Grochowska, dr hab. Dariusz Ilnicki, dr hab. Krzysztof Janc – *Zakład Zagospodarowania Przestrzennego, Uniwersytet Wrocławski;*
- dyr. Dorota Feliks – *Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego;*
- mgr Sławomir Czerwiński - *Rada Osiedla Maślice;*
- Renata Cierniak - *Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu;*
- Jarosław Głowacki, Rafał Kręblewski, Justyna Zmyślona, Leokadia Widomska - *Urząd Miasta i Gminy Międzybórz;*
- Katarzyna Drabczyńska, Monika Goraj, Agnieszka Wróbel - *Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Międzyborzu;*
- Joanna Kulisiak-Kaźmierczak, Kamil Posiewała, Ryszard Sieradzki, Mateusz Kiecka, Paweł Adamczyk, Piotr Grzelak, Dominik Sieradzki, Agnieszka Rubelek - *członkowie Zespołu Roboczego w Międzyborzu;*
- Bartłomiej Stasiaczyk (*Meble 88*), Wiesław Wajnert (*Meble Wajnert*) - *przedsiębiorcy wspierający projekt;*
- Jolanta Banaś, Marta Rokosz - *socjolożki.*

1

ZIARNO

I. ZIARNO

Partycypacja społeczna, czyli angażowanie społeczności w proces planowania przestrzennego jest jak zasianie i wzrost rośliny. Najpierw należy ją posadzić, by zakiełkowała, wzrastała, musi być pielęgnowana, by ostatecznie wydała owoc. By owoc był słodki i soczysty z czasem, także musi dojrzeć - a z dojrzałego owocu są kolejne ziarna na następne inicjatywy i działania społeczności. By roślina zaowocowała dorodnym plonem, należy dać jej czas, dbać o nią od samego początku procesu jej zasiania do końca, czyli do momentu, gdy zbierzemy plony.

CZYM JEST NASZE ZIARNO?

Naszym ziarnem jest przekazywana wiedza partycypacyjna, czyli informacja na temat możliwości działań lokalnej społeczności na rzecz ich otoczenia. Kluczowa jest świadomość narzędzi i motywacja do podejmowania inicjatyw czynnego udziału w procesie planowania przestrzennego, w taki sposób, by mieszkańcy byli obecni na każdym etapie współtworzenia ich sąsiedztwa. Swoje obserwacje prowadziłyśmy na dwóch różnych obszarach: w małym mieście Międzybórz oraz na wrocławskim osiedlu Maślice. Taki dobór jednostek podyktowany był chęcią sprawdzenia, czy takie same narzędzia i działania na bardzo odmiennych obszarach będą dawać podobny efekt - a to wszystko w ramach naszego projektu badawczego: "Projekt P. Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej".

Zakres czasowy obejmował w odniesieniu do osiedla Maślice okres od końca listopada 2017 r. do połowy czerwca 2018 r., natomiast w przypadku Międzybórza – od połowy grudnia 2017 r. do końca czerwca 2018 r. Przewidywana jest kontynuacja przedsięwzięcia na Maślicach oraz rozpoczęcie podobnych działań także na innych wrocławskich osiedlach.

Partycypacja społeczna, czyli czynny udział społeczności w działaniach mających na celu realizację celów publicznych przy partnerskiej relacji z administracją publiczną.

Proces zainicjowany może zostać przez społeczność, w szczególności liderów lub na skutek zaangażowania organizacji pozarządowych, profesjonalistów od animacji czy przez władze publiczne. Partycypacja wymaga odpowiedniego i przemyślanego przygotowania tzw. programu partycypacji, aby skutecznie włączyć interesariuszy.

Interesariusze – grupy zainteresowanych np. mieszkańcy, władze samorządowe, przedsiębiorcy itd.

Poradnik, który trzymasz w dłoni powstał w oparciu o zdobyte doświadczenia podczas realizacji autorskiego, wolontariackiego projektu Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Wrocławskiego. Pomysł takiego podejścia do partycypacji w planowaniu przestrzennym jest innowacyjny, jednak wymaga on wieloletnich badań na różnych terenach, by stworzyć jak najbardziej uniwersalny model postępowania. Zakładamy rozwój projektu w oparciu o kolejne osiedla i małe miasta chcące podjąć z nami współpracę.

2

**SZOPA
Z NARZĘDZIAMI**

II. SZOPA Z NARZĘDZIAMI

Sadzenie nie jest łatwą czynnością. Potrzeba nie tylko samego ziarna i dobrej gleby, ale przede wszystkim należy umiejętnie posługiwać się odpowiednimi narzędziami. Podczas każdej z fazy wzrostu rośliny, trzeba brać pod uwagę warunki z jakimi się mierzymy, a następnie dostosowywać instrumenty działania by na koniec otrzymać plony.

Po co sadzić? DLA OWOCÓW!

Na wstępie wyznaczono dwa główne cele:

- ✓ stworzenie dla mieszkańców środowiska do nawiązywania nowych relacji,
- ✓ oraz umożliwienie włączenia ich w procesie partycypacji podczas realizacji małych oddolnych inicjatyw lokalnej społeczności (świadoma partycypacja).

Miałoby to zapoczątkować budowanie pośród nich tożsamości miejsca oraz podnoszenie ich świadomości partycypacyjnej.

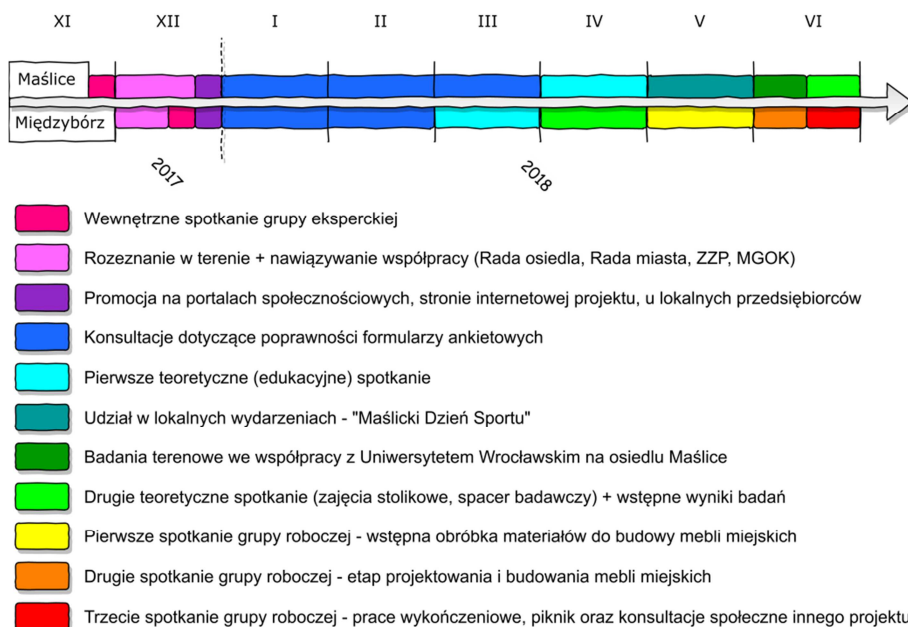
Dodatkowym celem o charakterze merytorycznym było wypracowanie modelowego wzorca postępowania w trakcie prowadzenia konsultacji społecznych dotyczących zagospodarowania przestrzennego takich jednostek jak osiedle oraz małe miasto.

Ponadto założono kilka celów pomocniczych, dzięki którym zamierzono osiągnąć główne cele – były to m.in.:

- ✓ zachęcenie mieszkańców do współpracy między sobą oraz dbanie o wspólną przestrzeń;
- ✓ promowanie konsultacji społecznych jako drogi do idealnej (modelowej) przestrzeni publicznej;
- ✓ tworzenie miejsc spełniających potrzeby mieszkańców;
- ✓ edukację i zachętę do troski o przestrzeń i angażowanie się na rzecz miejsca;
- ✓ dotarcie do jak największej liczby osób, a nie tylko do lokalnych działaczy czy Rady Osiedla;
- ✓ kształtowanie postaw odpowiedzialności społecznej, współpraca na zasadzie partnerstwa wszystkich członków projektu w interesie publicznym.

W celu ułatwienia zobrazowania całego przebiegu wydarzeń poniżej umieszczono oś czasu zawierającą etapy naszego projektu (ryc.1).

Ryc. 1. Oś czasu projektu
Źródło: opracowanie własne

JAKIE NARZĘDZIA BĘDĄ NAM POTRZEBNE?

Początkowo założeniem było stworzenie jednego uniwersalnego modelu postępowania w obu przypadkach - osiedla Maślice i miasta Międzybórz. Jednakże z uwagi na różny poziom świadomości mieszkańców na temat partycypacji, każdy etap projektu musiał być indywidualnie rozpatrywany i dostosowywany do zmieniających się warunków (oczekiwania a otrzymane efekty). Stąd też metoda badań z początku była taka sama, natomiast w dalszej części musiała ulec zmianom.

Projekt składał się z kilku etapów: przygotowania merytorycznego prowadzących nt. partycypacji, następnie wypracowania planu działania wraz z lokalnymi aktywistami, kolejno realizacji bezpośrednio z mieszkańcami oraz na koniec ewaluacji wyników.

Cały proces na Maślicach zaczął się pod koniec listopada 2017 roku. Odbyło się wtedy pierwsze spotkanie członków *Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Wrocławskiego** z przewodniczącym Zarządu Rady Osiedla, który zaproponował dwa obszary możliwe do zagospodarowania

*dalej
zwanym
KNGP
UWr

przestrzennego w ramach realizowanego projektu - staw przy ul. Królewieckiej oraz obszar wzdłuż grobli Pilczycko-Prackiej przy Odrze.

Następnym etapem było rozeznanie w terenie uzupełnione o dokumentację fotograficzną w celu określenia m.in. sposobu zagospodarowania tych terenów czy stanu i jakości terenów zielonych. W efekcie został wybrany tylko jeden obszar do badań – mianowicie staw Królewiecki – z uwagi na fakt, iż był on „miejscem centralnym”, czyli głównym miejscem spotkań mieszkańców oraz był już częściowo zagospodarowany w ramach projektów z Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego (WBO) – np. mała architektura (ławki, kosze na śmieci) oraz specjalne miejsca do grillowania. Drugi teren został odrzucony głównie z powodu, iż miał on charakter tranzytowy tzn. większość osób jedynie przechodziła przez obszar bez zatrzymywania się na odpoczynek czy relaks.

Kolejnym etapem było rozpoznanie informacji dostępnych na lokalnych stronach internetowych – oficjalna strona Rady Osiedla Maślice oraz portale społecznościowe. Analiza dotyczyła głównie liczby polubień, czyli tzw. „lajków” na stronach Facebook’a i Twitter’a, ale również liczby i wysokości ocen wystawionych przez użytkowników opinii. Były to m.in. “Maślice” (@osiedlemaslice), “Rada Osiedla Maślice” (@rada.osiedla.maslice, @RO_Maslice), “Nasze Maślice” (@nasze.maslice), oficjalna strona osiedla² oraz innych instytucji działających na terenie osiedla - “Kolektyw Pomysłów” (@kolektywpomyslow). Dzięki tej analizie możliwe było określenie jakie informacje i w jaki sposób docierają one do mieszkańców.

*ZZP
UWr

*RO

Na początku grudnia 2017 r. została nawiązana współpraca z pracownikami *Zakładu Zagospodarowania Przestrzennego na Wydziale Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska na Uniwersytecie Wrocławskim**, w ramach której otrzymano merytoryczne wsparcie w początkowym procesie projektowym. Nawiązano również współpracę z lokalnymi liderami na Maślicach, wraz z przedstawicielami *Rady Osiedla**, którzy pośredniczyli w rozpowszechnianiu informacji i wydarzeń organizowanych w ramach projektu. Ponadto w połowie miesiąca zdecydowano, aby działania podjęte na Maślicach wykorzystać również w innym miejscu o nieco odmiennej specyfice – mianowicie w Międzyborzu.

² <https://osiedle.wroc.pl/index.php/maslice>

Pod koniec 2017 roku założona została strona internetowa³ oraz fanpage KNGP UWr⁴ całego przedsięwzięcia o nazwie „Projekt P. Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej” w celu ułatwienia przepływu informacji pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi oraz informowania ich o bieżących wydarzeniach oraz wynikach i efektach wspólnych spotkań.

Przy współpracy z przedstawicielami instytucji kultury opracowano także plakaty i ulotki rozpowszechniające założenia projektu.

W okresie od stycznia do lutego prowadzone były konsultacje z pracownikami ZPP UWr w sprawie merytorycznej poprawności formularzy ankietowych zarówno w przypadku Maślic jak i Międzyborza. Badania ankietowe miały na celu zbadanie kilku ważnych aspektów m.in.: oceny aktualnego zagospodarowania przestrzennego przez lokalną społeczność, zbadanie czy mieszkańcy identyfikują się z przestrzeniami publicznymi w ich najbliższym otoczeniu, jak również czy istniejące zagospodarowanie przestrzeni publicznych (ich ilość i jakość) odpowiada potrzebom obywateli.

Proces ten polegał na stworzeniu przez zespół projektowy (KNGP UWr) w pierwszej kolejności wstępnej wersji ankiet osobno dla każdego z obszarów, z uwagi na różny poziom wiedzy mieszkańców na temat przestrzeni publicznej, utożsamiania się ich z terenem czy partycypacji społecznej. Następnie opracowane szablony formularzy były konsultowane ze współpracującymi w projekcie pracownikami ZPP UWr, celem określenia potencjalnych błędów badawczych lub merytorycznych, oceny trafności i istotności pytań.

Poprawione ankiety zostały ponownie przeanalizowane przez zespół badawczy i po dokonaniu korekt, formularze zostały ostatecznie przyjęte do druku, a także udostępniono je w Internecie za pomocą narzędzia Microsoft Forms⁵ i umieszczono na fanpage'u KNGP UWr oraz stronach projektu.

Zarówno w przypadku Maślic jak i Międzyborza, promocja badań odbywała się przede wszystkim poprzez m.in.: ogłoszenia na portalach społecznościowych, podczas konsultacji społecznych czy festynów, ale również w punktach spotkań mieszkańców np. piekarnie, przychodnie, fryzjer, szkoły, biblioteki etc.

³ Wykorzystano do tego narzędzie do tworzenia stron www - <https://pl.wix.com/>
⁴ <https://www.facebook.com/KNGPUWr/>
⁵ <https://forms.office.com/>

*MGOK

W kolejnym miesiącu (marzec) odbyło się pierwsze spotkanie organizacyjne w Międzyborzu. Z uwagi na swoją formę zostało ono podzielone na dwie części. W pierwszej części udział wzięli m.in.: przedstawiciele projektu - KNGP UW, urzędnicy - w tym Burmistrz, Kierownik Wydziału Gospodarki Komunalnej i Rozwoju Gospodarczego, Podinspektor ds. Planowania Przestrzennego i Dróg UMIG, przedstawiciele kultury i oświaty – dyrektor *Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury** w Międzyborzu i dyrektor Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych oraz przedsiębiorcy – Meble Gawin, Jarmel, Wajnert oraz Meble88. Ta część spotkania skupiała się głównie na wizji współpracy między wszystkimi aktorami.

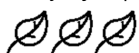
Z kolei druga część spotkania przeznaczona była głównie dla mieszkańców Międzyborza i miała charakter przede wszystkim edukacyjny. Na wstępie przedstawiona została prezentacja, podczas której omówiono istotę partycypacji oraz zaproponowano dyskusję na temat problemów w tkance miejskiej miasta. Następnie miały miejsce zajęcia stolikowe w kilku grupach roboczych, a na koniec odbyła się dyskusja na temat wizji i misji zawartej w Strategii Rozwoju Gminy – czy i w jakim stopniu pokrywała się ona z ideą mieszkańców. Na podsumowanie spotkania została rozdana mieszkańcom ankieta do wypełnienia, a także ruszyły zapisy do grup roboczych dla osób chcących bardziej zaangażować się w projekt.

Pierwsze wspólne spotkanie na Maślicach odbyło się w kwietniu, w siedzibie RO, na które zostali zaproszeni mieszkańcy, członkowie Rady Osiedla oraz przedsiębiorcy. Podobnie jak w Międzyborzu na wstępie była krótka prezentacja nt. partycypacji społecznej, potem odbyły się zajęcia stolikowe. Na koniec rozdano ankiety i podpisano lokalny dokument tzw. „Deklarację Maślicką” mówiącą m.in. o zrównoważonym rozwoju osiedla oraz nawołującą inwestorów do współpracy z lokalną społecznością.

Z kolei w Międzyborzu w tym samym miesiącu (kwiecień) odbyło się kolejne spotkanie z lokalną społecznością. Był to tym razem spacer badawczy mający na celu zapoznanie się z istniejącymi przestrzeniami publicznymi, które mogłyby stać się bardziej atrakcyjne dla mieszkańców. Po spacerze odbyły się zajęcia stolikowe, w ramach których lokalna społeczność miała okazję zaproponować miejsca wymagające interwencji wraz z konkretnymi rozwiązaniami. Sugerowanymi terenami zostały obszary: odnowiony skwer w rynku, stary park oraz plac wraz z terenem zielonym przy MGOK-u.

Podczas dyskusji i końcowej prezentacji wyników został wybrany jeden obszar (przy MGOK-U), który podlegał późniejszym pracom projektowym.

W maju na Maślicach odbył się "Maślicki Dzień Sportu", podczas którego przedstawicielki projektu przeprowadziły równoległe dwa badania: pierwsze dotyczące identyfikacji wspólnych przestrzeni publicznych na terenie osiedla oraz drugie - pomysłów mieszkańców na sposób zagospodarowania Stawu Królewieckiego z podziałem na dwie grupy społeczne – dorosłych oraz dzieci. W efekcie czego wytypowano 6 miejsc, gdzie mieszkańcy się spotykają. Wszystkie te obszary zostały przeanalizowane przy prowadzeniu badań terenowych studentów I roku studiów magisterskich Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Wrocławskiego.

Tymczasem w Międzyborzu, w połowie maja odbyło się pierwsze praktyczne spotkanie, podczas którego rozpoczął się kolejny etap projektu – czyli budowa mebli miejskich. Materiały w postaci palet zostały dostarczone grupie roboczej przez przedsiębiorców. Jednocześnie był to też moment, w którym zakończył się etap zbierania ankiet w Międzyborzu.

W czerwcu praca nad meblami miejskimi była dalej kontynuowana. Zakończono obróbkę oraz ruszył etap projektowania i konstruowania mebli. Warto podkreślić, iż w tym procesie brali udział nie tylko mieszkańcy, ale również władze miasta w osobie burmistrza.

Jednocześnie na Maślicach odbyły się zajęcia terenowe studentów I roku studiów magisterskich Gospodarki Przestrzennej UWr pod opieką koordynatorów z Zakładu Zagospodarowania Przestrzennego UWr.

Zakres prowadzonych badań został podzielony na trzy oddzielne elementy: badania przepływu ruchu transportu indywidualnego, aktualizacja mapy działalności gospodarczej, a także mapowanie behawioralne wraz z waloryzacją krajobrazu metodą krzywej wrażeń Wejcherta i metodą oceny walorów estetycznych krajobrazu wg Kowalczyka.

Odbyło się także spotkanie z mieszkańcami i przedstawicielami RO, na którym zaprezentowano wstępne wyniki badań terenowych, po czym odbyła się dyskusja. Przedstawiono również makiety stworzone przez studentów II roku studiów licencjackich Gospodarki Przestrzennej UWr obrazujące projekty zagospodarowania przestrzennego Stawu Królewieckiego. Na zakończenie uczestnicy oceniali rozwiązania przestrzenne zaproponowane przez studentów.

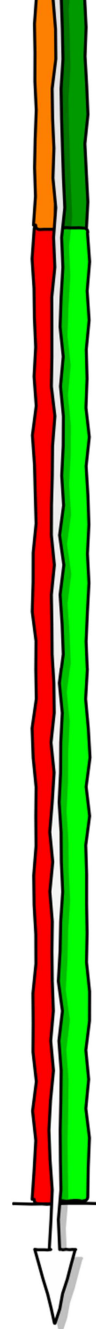
Dla osób nieobecnych na spotkaniu - przygotowano elektroniczną wersję głosowania⁶ wraz z możliwością komentowania.

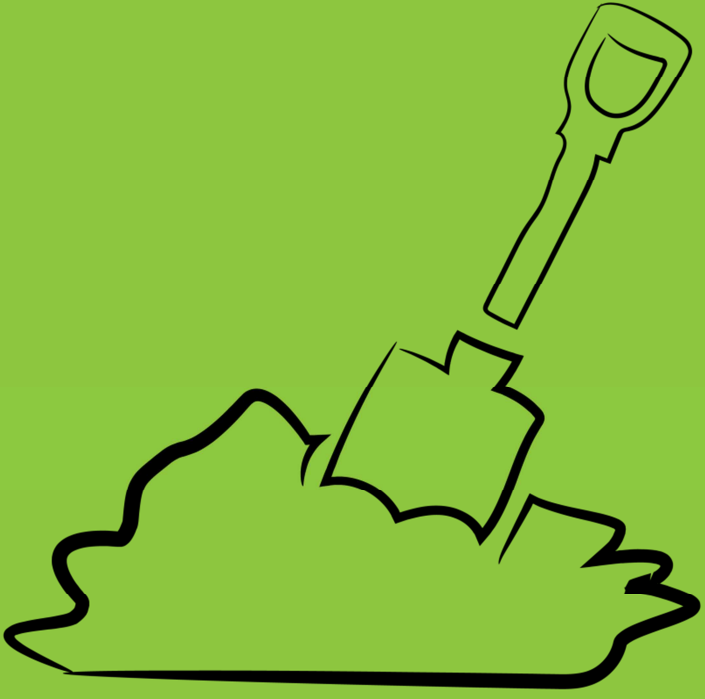
Czerwiec był również okresem, kiedy przedstawicielki projektu brały udział w dwóch wydarzeniach, ważnych z punktu widzenia lokalnej społeczności i ich partycypacji, ale także samego merytorycznego zaplecza naukowego. Były to: 5. Forum Praktyków Partycypacji oraz piknik deweloperski „Żyj i Mieszkaj we Wrocławiu” organizowany przez Polski Związek Firm Deweloperskich.

W przypadku pikniku deweloperskiego zespół projektowy miał możliwość pogłębienia wiedzy na temat sposobów partycypacji deweloperów i inwestorów wraz z mieszkańcami. Odbyła się również debata prowadzona przez przedstawicielki projektu i dotyczyła ona nie tylko wyników przeprowadzonych badań w ramach „Projekt P. Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej”, ale również istotności rozmowy każdego z interesariuszy (zainteresowanych) podczas wprowadzania zmian w przestrzeni publicznej określonej grupy społecznej.

Ostatnie działanie odbyło się pod koniec czerwca w Międzyborzu i był to moment, gdzie zakończył się etap zarówno budowania jak i wykończenia - oświetlenie i wprowadzenie zieleni urządzonej. W ramach tego spotkania, na zakończenie zorganizowano wraz z mieszkańcami wspólny piknik, podczas którego toczyła się dyskusja na temat planu zagospodarowania zbiornika wodnego, co w efekcie doprowadziło do wypracowania wspólnych rekomendacji mieszkańców i władz w odniesieniu do projektu.

https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=-b5xKxM7MkS19B9awieNDMEEnSYyIRZDgu8UR_YPmOhUQVNINVAzTFk0UIVWQ0Y3Nks4MTNYUlc2Ty4u

3

GLEBA

III. GLEBA

Na jakość plonów wpływa nie tylko jakość ziarna. Ziarno zebrane z najlepszych źróźniw nie zakiełkuje lub obrodzi znacznie ubożej, niż można by było się tego spodziewać, jeżeli gleba, na której zostanie posadzone, będzie nieurodzajna. Należy o nią odpowiednio zadbać i przygotować pod nasadzenie. Jest ona zróżnicowana w zależności od tego, gdzie się znajduje - grunt małego miasta reaguje zupełnie inaczej niż grunt osiedla wielkomiejskiego. Glebą w przypadku projektu są miejsca i uczestnicy procesu partycypacyjnego.

MIEJSCA I AKTORZY

W naszym projekcie znaczącą rolę odegrały zarówno miejsca, jak i sami uczestnicy projektu. Stworzony przez nas plan działania z czasem dostosowywałyśmy do zmieniającego się otoczenia. Na ostateczny proces w danym miejscu wpływ miało bardzo dużo czynników.

Swoje działania rozpoczęłyśmy na Maślicach. Osiedle to leży w granicach administracyjnych Wrocławia w jego północno-zachodniej części, do którego zostały przyłączone z początkiem XX wieku o charakterystycznej wiejskiej zabudowie. Według stanu z 15 grudnia 2017 jednostkę tą zamieszkuje 10 226 osób. Jej teren zajmuje głównie zabudowa jedno- i wielorodzinna. Obiekt, który wzięłyśmy pod uwagę, Staw Królewiecki, oprócz zagospodarowania wynikającego z WBO i „miejsca centralnego”, został także wybrany przez nas ze względu na większe możliwości rozwojowe i inwestycyjne. Argumenty te popiera fakt, że osiedle w tamtej okolicy ulega rozbudowie, a co za tym idzie – miejsce to ma szansę być bardziej funkcjonalne niż dotychczas. Dodatkowymi atutami są bliskość przystanków komunikacji publicznej, a także marketu.

Odnosząc się do aktorów występujących w procesie partycypacji na wrocławskim osiedlu, należy uwzględnić tutaj zarówno ich charakterystykę, jak i rolę oraz korzyści związane z projektem.

Studentki gospodarki przestrzennej, członkinie KNGP Uniwersytetu Wrocławskiego - zainteresowane procesami społecznymi w mieście, głównie partycypacją społeczną w planowaniu przestrzennym.

Zakład Zagospodarowania Przestrzennego – jednostka Uniwersytetu Wrocławskiego, opiekująca się Kołem Naukowym. Pracownicy Zakładu stanowili wsparcie merytoryczne i praktyczne w zakresie partycypacji społecznej.

Rada Osiedla Maślice – organ pomocniczy władzy samorządowej sprawujący pieczę nad osiedlem, pośredniczący pomiędzy mieszkańcami a urzędem Wrocławia.

Mieszkańcy osiedla – grupa społeczna, do której kierowany był cały proces. Umożliwili oni identyfikację problemów i zapotrzebowania na zagospodarowanie terenu wskazanego w drodze konsultacji z nimi.

Lokalni przedsiębiorcy – osoby prowadzące działalność gospodarczą w obrębie Maślic, które wspierały projekt na zasadzie partnerstwa.

Deweloperzy – przedsiębiorstwa prowadzące działalność z zakresu budowy i gospodarowania nowymi nieruchomościami, mający wkład w rozbudowę osiedla.

Międzybórz to miejscowość oddalona o ok. 50 km na północny-wschód od Wrocławia, na granicy województw dolnośląskiego i wielkopolskiego. Jest zamieszkiwany przez 2362 osoby (2017). Z punktu widzenia tematu badań naukowych miasteczko stanowiło bardzo dobry materiał – świadomość partycypacyjna mieszkańców w planowaniu przestrzennym nie była tu powszechna.

W przypadku aktorów, oprócz wcześniej wymienionych studentek KNGP i pracowników ZZP UW, którzy są stali w obu procesach, lista prezentuje się w następujący sposób.

Urząd Miasta i Gminy w Międzyborzu – organ władzy samorządowej, zarządzający komórkami odpowiedzialnymi m. in. za zagospodarowanie przestrzenne czy inwestycje publiczne. Posiada on pełną decyzyjność w kwestiach zmian i rozwoju gminy.

Mieszkańcy Międzyborza – lokalna społeczność znająca problemy miasta, identyfikująca bezpośrednio przyczyny konfliktów przestrzennych. Społeczność miasta nie uczestniczyła aktywnie we wcześniejszych konsultacjach społecznych.

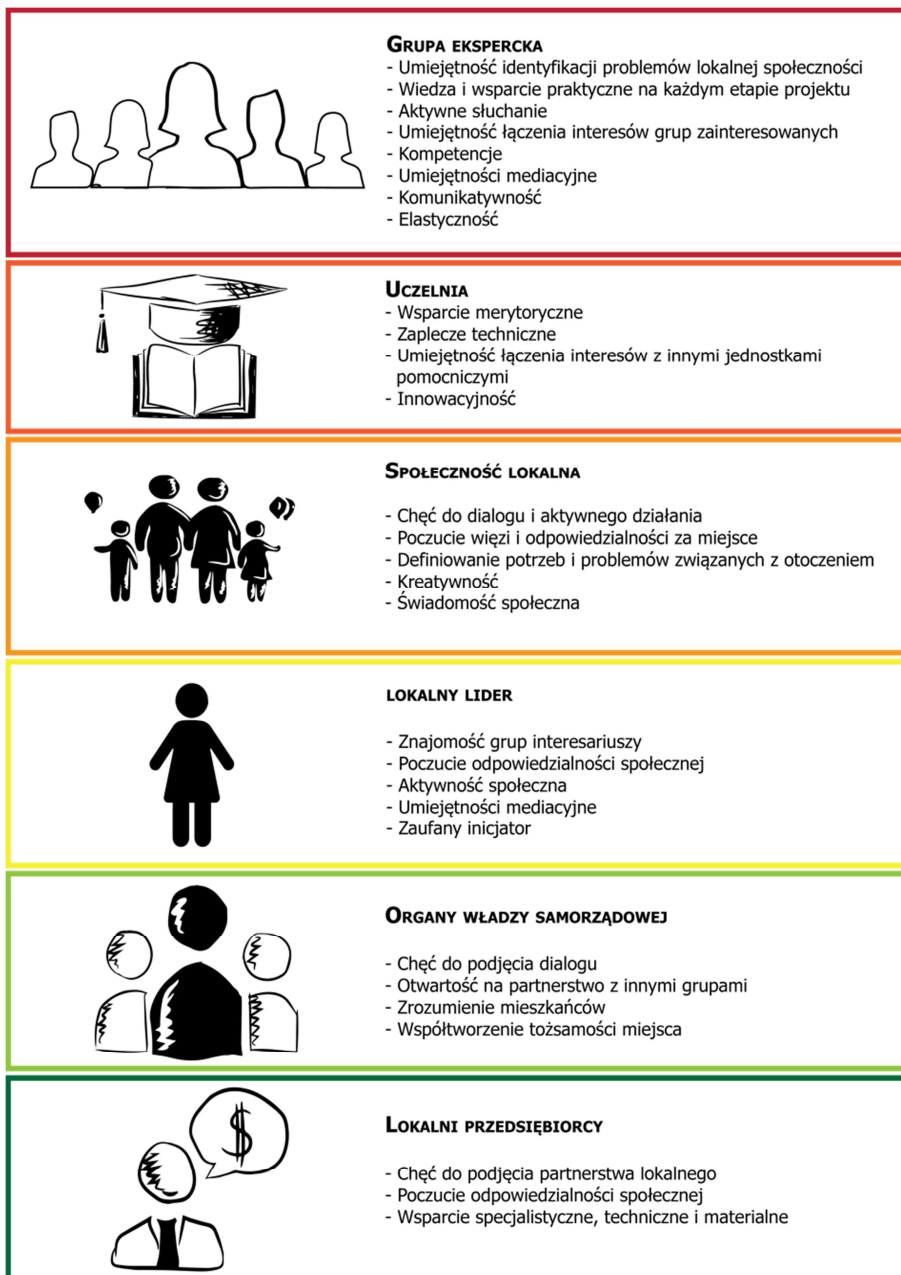
Lokalni przedsiębiorcy – firmy bądź osoby prowadzące swoją działalność w granicach Międzyborza, które wspierały projekt na zasadzie partnerstwa.

Instytucje kultury – Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury (MGOK), inicjujący działania społeczne, kulturalne, a także rozwój lokalnej społeczności.

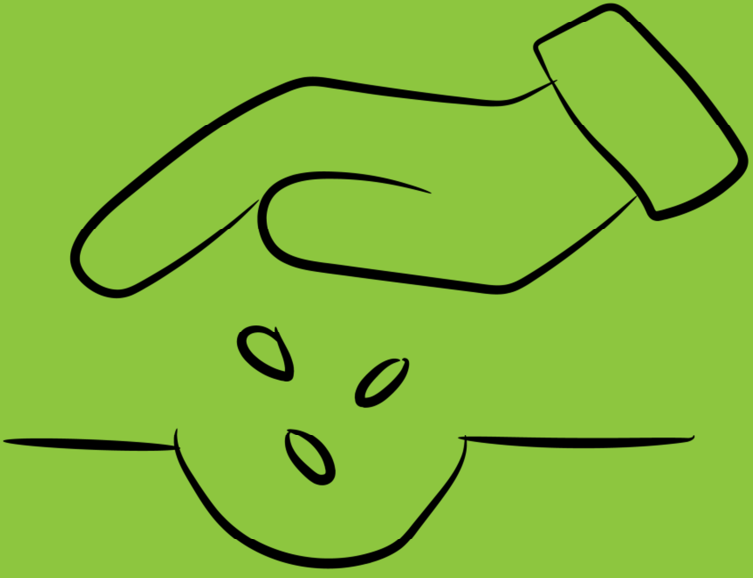
Obie jednostki, w których zostały przeprowadzone procesy partycypacyjne, pozwalają na określenie podstawowych cech ich uczestników, istotnych z punktu widzenia grupy eksperckiej. Warto również wskazać predyspozycje, którymi powinien się wykazywać zespół interdyscyplinarny, by proces przebiegał zgodnie z ustalonym wcześniej programem.

Po rozpoznaniu aktorów stworzono 6 **person** odbiorców. Na ich podstawie wyłoniono idealne przymioty poszczególnych grup (ryc. 2).

PERSONY - profile idealnych postaci, w których w oparciu o nasze obserwacje określamy kim jest nasz odbiorca działań, czym się zajmuje, jakie ma problemy, jakie ma ambicje, czego się obawia.

Ryc. 2. Idealne cechy „person”.
Źródło: opracowanie własne

4

ZASADZENIE

IV. ZASADZENIE

Tak jak nasionko należy w odpowiedni sposób umieścić w glebie, tak niezbędne informacje trzeba przekazać po prostu DOBRZE.

WAŻNE JEST WSPARCIE

Zdawaliśmy sobie sprawę z trudności, które wynikały z braku funduszy, dlatego też szukaliśmy możliwości finansowania z różnych źródeł. W Międzyborzu pomocna okazała się lokalna liderka, która w okresie poprzedzającym datę spotkania z mieszkańcami zwróciła się do lokalnych przedsiębiorców oraz dyrektorki szkoły zawodowej, zapraszając ich do podjęcia współpracy.

Przed rozpoczęciem spotkania edukacyjnego, odbyły się rozmowy z zaproszonymi gośćmi. Naszym celem było uzyskanie materiałów niezbędnych do zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz wsparcie techniczne. W tym miejscu należy podkreślić, że bardzo ważne jest, aby mówić wprost o tym, czego potrzebujemy do realizacji projektu i co, w ramach współpracy, otrzymają w zamian zainteresowani wsparciem.

ALE CO NAJPIERW?

Pierwszy etap konsultacji społecznych zawsze powinien rozpoczynać się od prelekcji na temat poruszanego zagadnienia, gdzie w sposób rzetelny i możliwie jak najbardziej skondensowane przedstawione zostaną najważniejsze informacje. Należy pamiętać, że każda osoba biorąca udział w rozmowach jest inna, dlatego wykład powinien być jak najprostszy w odbiorze i nieprzytłaczający.

Dobry uczestnik = świadomy uczestnik!

Początek procesu partycypacji to czas, kiedy należy rozwiązać wszelkie mity i wątpliwości dotyczące planowania przestrzennego, kładąc szczególny nacisk na prawa, które przysługują każdemu obywatelowi. Mieszkaniec, przedsiębiorca czy urzędnik wiedząc, jakie ma narzędzia, chętniej będzie podejmował działania, które pozwolą mu aktywnie uczestniczyć w procesie projektowym. Często brak zaangażowania wynika z niewiedzy i strachu przed nowymi rzeczami.

Kilka cech dobrego wprowadzenia:

- ✓ *krótkie, pozbawione natłoku informacji;*
- ✓ *oparte na obrazujących przykładach;*
- ✓ *prosty język, pozbawiony specjalistycznego słownictwa;*
- ✓ *zawiera najważniejsze oraz podstawowe informacje dotyczące procesu projektowego*

Nie tylko treść jest ważna, ale również sposób w jaki zostanie przekazana, zatem należy pamiętać o uśmiechu i pozytywnym nastawieniu. Każdy uczestnik powinien poczuć się ważny, a dystans pomiędzy prelegentem a słuchającym musi być jak najmniejszy, aby panowała luźna, a zarazem stosowna atmosfera. Dogodne warunki sprawią, że uczestnicy chętniej będą mówić o swoich pomysłach, uwagach.

Dobre rady:

- ✓ *Zastanów się, jakie treści są naprawdę istotne.*
- ✓ *Zanim wystąpisz, upewnij się, że treść jest zrozumiała dla każdego, przedstaw ją laikowi i zapytaj o opinię.*

PIERWSZE WYZWANIA

Jednym z pierwszych wyzwań, które przed nami stanęło przy organizacji spotkania z mieszkańcami był sposób dotarcia z informacją do jak największej liczby osób. Okazało się to trudne i po raz kolejny podeszliśmy do sprawy indywidualnie dla każdego miejsca. W Międzyborzu najlepszą drogą okazały się plakaty (ryc. 3), które rozwieszono w miejscach spotkań mieszkańców (przystanki, sklepy). Zawierały one najważniejsze informacje, jednocześnie mając bardzo prostą i ciekawą formę.

INTERNET? NIEKONIECZNIE DOBRA DROGA

W przypadku Maślic, zgodnie stwierdziłyśmy, że najlepszym kanałem kontaktu i propagowania konsultacji społecznych będzie Internet, a konkretnie fanpage należący do Rady Osiedla, który cieszy się dużym zainteresowaniem. Z biegiem czasu okazało się, że był to błąd, gdyż pomimo kilkukrotnego udostępnienia informacji o wydarzeniu, ginęły one wśród innych wiadomości z życia Maśliczan. Finalnie konsultacje na osiedlu były dość kameralne, za to w Międzyborzu zainteresowanie przeszło nasze najśmielsze oczekiwania.

Ryc. 3. Plakat promujący „Projekt P.” w Międzyborzu.

Źródło: opracowanie własne

KRÓTKO I NA TEMAT

Prace nad treścią prezentacji trwały dość długo, co więcej inne rzeczy zostały podkreślone podczas wystąpienia na Maślicach, a inne w Międzyborzu. Indywidualne rozpatrywanie potrzeb jest tutaj podstawą, dlatego tak ważne jest poznanie danej społeczności, zanim się przejdzie do realnych działań. Prezentacja w obu przypadkach zawierała wyłącznie podstawowe i najważniejsze informacje (ryc. 4, ryc. 5). Naszym celem było zainteresowanie zgromadzonych tematem planowania przestrzennego, jednocześnie nie przytłaczając nadmiarem informacji.

Ryc. 4. Spotkanie edukacyjne – Międzybórz.
 Źródło: opracowanie własne

Ryc. 5. Spotkanie edukacyjne – Maślice.
 Źródło: opracowanie własne

PREZENTOWANE TREŚCI

Celem prezentacji (ryc. 6, ryc. 7) było podniesienie świadomości mieszkańców na temat możliwości działania w ich najbliższym otoczeniu poprzez oddolne inicjatywy – czy też ukazaniu ich realnego wpływu na jakość przestrzeni. Miała ona też pełnić wstęp do części warsztatowej spotkania.

Prezentacja zawierała m.in.:

- założenia projektu;
- wprowadzenie do dokumentów planistycznych w gminie;
- po co istnieją tzw. planiści?;
- czym jest partycypacja?;
- inspiracje do działania.

Ryc. 6. Prezentacja w Międzybórz.

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 7. Prezentacja na Maścicach.

Źródło: opracowanie własne

5

KIEŁKOWANIE

V. KIEŁKOWANIE

Dobrze zidentyfikowany problem jest podstawą do działania i próby napraw oraz zmian. Etapem po posadzeniu jest kiełkowanie, lecz aby nastąpił ten proces ziarno powinno trafić na żyzny grunt. Co to oznacza w praktyce? Aby efektem końcowym naszego przedsięwzięcia był soczysty owoc czyli podnoszenie świadomości partycypacyjnej, należałoby najpierw porozmawiać nad perspektywami pomysłu do którego chcemy dążyć.

POBUDZAMY DO ROZMOWY

Problemy i zmiany w przestrzeni publicznej najszybciej zauważą jego użytkownicy czyli mieszkańcy. Na pierwszym spotkaniu jakie odbyło się zarówno w Międzyborzu jak i na Maślicach, zostały zaprezentowane podstawowe treści jakie powinien znać każdy świadomy obywatel, od wyjaśnienia pojęcia partycypacji przez aktorów wszystkich procesów do inspiracji oraz realizacji projektów. W obu przypadkach sprzyjający układ stolików na sali przysłużył się realizacji "gry na emocjach" (ryc. 8) polegającej na przekazaniu odczuć odbiorców na temat wybranych przestrzeni publicznych w ich "małych ojczyznach" za pomocą piktogramów.

Ryc. 8. Piktogramy z „Gry na emocjach”.
Źródło: opracowanie własne

Ikony dzięki swojej prostocie oraz dostosowaniu symboliki do przestrzeni odegrały swoją rolę perfekcyjnie. Zarówno w Międzyborzu, jak i na Maślicach opinie mieszkańców były konfrontowane ze sobą, poddawane dyskusji oraz zasugerowano rozwiązania. Co istotne, w obu przypadkach przy stolikach znajdowały się osoby z różnych grup społecznych, w tym współautorki, osoby decyzyjne (np. Burmistrz, Rada Osiedla), które na równi z obywatelami zaopiniowały obecne zagospodarowanie przestrzeni oraz poddały się dyskusji.

Ryc. 9. Warsztaty w Międzyborzu – grupa 1.
Źródło: opracowanie własne

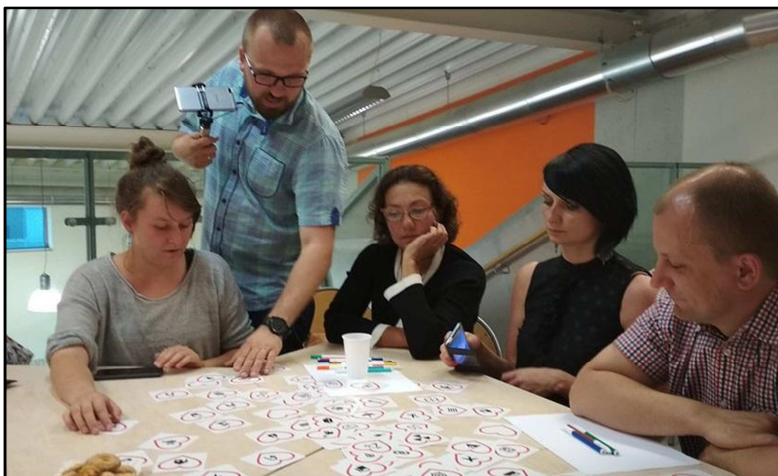

Ryc. 10. Warsztaty w Międzyborzu – grupa 2.
Źródło: opracowanie własne

Ryc. 11. Warsztaty na Maślicach.
Źródło: opracowanie własne

Na początku **warsztatów** były wyświetlane fotografie siedmiu miejsc na terenie omawianych wówczas obszarów. Patrząc na pojawiające się zdjęcie należało spośród kilkunastu ikon wybrać te które pasują do niej najbardziej (ryc. 9, ryc. 10). Ćwiczenie miało za zadanie wywołać emocje wśród uczestników oraz skłonić do wypowiedzania opinii na temat danej przestrzeni. Następnie przeszliśmy do wspólnego określenia słabych i silnych stron przestrzeni publicznych w Międzyborzu. Końcowym elementem była dyskusja na temat wizji i misji zawartej w Strategii Rozwoju Gminy – czy jest ona utożsamiana z ideą mieszkańców. Te konkretne początkowe zagadnienia zostały przełożone na osiedle Maślice (ryc. 11, ryc. 12).

Ryc. 12. Warsztaty na Maślicach – „Gra w emocje”.
Źródło: opracowanie własne

ROZMOWA - TAKI TRUDNY TEMAT

Komunikacja werbalna, niewerbalna, znaki, gesty i słowa - wszystkim tym posługujemy się w procesie partycypacji. Po łatwym i przejrzystym wyłożeniu projektu lub zamysłu należałoby rozpatrzeć co się nam podoba, co można zmodyfikować i poprawić lub z czym się nie zgadzamy. Moment kiełkowania jest kluczowy w realizacji dalszej współpracy między wszystkimi aktorami w przedsięwzięciu. **To w tym momencie rozmawiamy.** To właśnie mieszkańcy powinni się wypowiedzieć na temat proponowanych zmian, koncepcji czy inicjatyw.

Warto nadmienić, że rozmowa nie polega na przekazaniu „swoich” racji, negowaniu innych pomysłów, dostarczaniu swoich poglądów czy perspektyw, ukazywaniu wyniosłości sytuacji. Rozmowa w projekcie partycypacji to wymiana poglądów, myśli i pomysłów, ale także kompromisy i słuchanie innych na tym samym poziomie. Nie wykluczamy żadnej osoby z konsultacji społecznych, starszej, młodszej czy również dzieci. Wszyscy możemy mieć odmienną wizję projektu co przyczynia się do wspólnej pracy, wymiany poglądów i opinii.

Współpraca ma na celu doskonalenie naszych wspólnie podejmowanych decyzji. Nie powinniśmy zamykać się w sobie, gdy nasz pomysł zostanie odrzucony czy zmodyfikowany. Nawet jeśli nie mamy koncepcji na daną realizację lub spotyka się ona z dezaprobatą, powinno się pamiętać, iż znajdują się inne przedsięwzięcia, w których może być zastosowany.

TECHNIKI PARTYCYPACJI

Rozmowy możemy przeprowadzać w różnych formach. Nie ma żadnych przeszkód by konwersacja odbyła się na świeżym powietrzu, festynie czy w świetlicy. Ważne jednak jest by miejsce zrzeszało mieszkańców, a nie dzieliło. Unikamy miejsc, które są przypisane do jednej grupy społecznej. Chyba, że właśnie do niej kierujemy inicjatywy. Powinno się wybierać lokalizację łatwo dostępną dla wszystkich.

W kwietniu w Międzyborzu wraz z chętną grupą mieszkańców wybrałyśmy się na **spacer badawczy** (ryc. 13, ryc. 14). Taka terenowa forma partycypacji ma na celu pozyskanie opinii, zastrzeżeń i wątpliwości, a także zapoznanie się z istniejącymi przestrzeniami publicznymi. Po spacerze odbyły się pierwsze zajęcia stolikowe (ryc. 14), na których uczestnicy mieli możliwość zaproponowania miejsc wymagających zmian oraz konstruktywne propozycje rozwiązań.

Ryc. 13. Spacer badawczy w Międzyborzu.
Źródło: opracowanie własne

Ryc. 14. Spacer badawczy z mieszkańcami.
Źródło: opracowanie własne

Zalecanymi miejscami zostały: skwer przy rynku, stary park oraz teren zielony przy MGOK-u. Wszystkie pomysły zostały spisane, narysowane bądź powiedziane. Każda forma prezentacji wizji mieszkańców została uwzględniona, zaprezentowana i szczegółowo omówiona (ryc. 15).

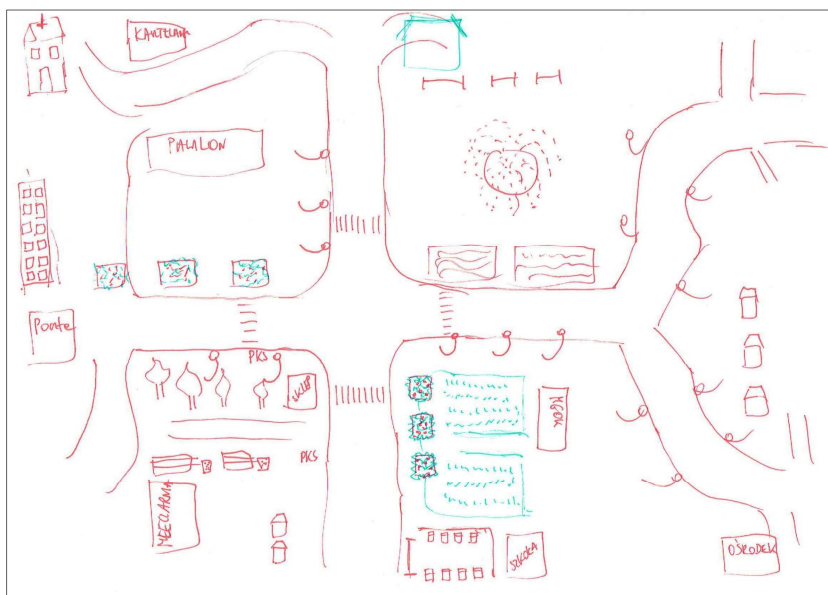
Podczas burzliwych dyskusji oraz ostatecznej prezentacji wyników został wyselekcjonowany jeden teren

(przy MGOK-u), który w późniejszym etapie został zagospodarowany wspólnie przez mieszkańców, za pomocą samodzielnie wykonanych mebli miejskich z palet dostarczonych przez przedsiębiorców. Na końcu spotkania międzyborzanie zostali poproszeni o wykonanie swojej **mapy percepcyjnej** - prezentującej ich punkt widzenia miasteczka (ryc. 16).

Ryc. 15. Zajęcia stolikowe z mieszkańcami Międzyborza.

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 16. Mapa percepcji miasta jednego z mieszkańców Międzyborza.

Źródło: opracowanie własne

Natomiast na Maślicach w maju odbył się dzień sportu w postaci zabaw, konkursów i różnych animacji pod gołym niebem (ryc. 17). Opisujący dzień festynu został przez nas wykorzystany na zapoznanie się mieszkańców z projektem partycypacji na osiedlu. Przyciągnięcie uwagi lokalnej ludności było możliwe dzięki dużej gabarytowo tablicy oraz uproszczonej mapie osiedla. Ale nie było jakiejś mapie. **Mapa percepcyjna** to metoda obrazująca

postrzeżenie przez ludność przestrzeni osiedla czy miasta. Powstająca graficzna prezentacja wizji mieszkańców jest oparta na znajomości obszaru, pełniących funkcji w nim oraz nadanej wartości.

Ryc. 17. Maślicki Dzień Sportu.
Źródło: opracowanie własne

Równoległe drugim celem jaki zrealizowano na festynie to stworzenie koncepcji mieszkańców podzielonych na dwie grupy społeczne: dzieci i dorosłych; na zagospodarowanie Stawu Królewieckiego (ryc. 18).

Ryc. 18. Maślicki Dzień Sportu –
zagospodarowanie Stawu Królewieckiego.
Źródło: opracowanie własne

Urozmaiceniem dla uczestników była możliwość wyrażenia opinii, uwag czy wizji na kolorowych karteczkach samoprzylepnych, które następnie były przyklejane na planszę z mapą otoczenia stawu (ryc. 19). Przy takich zajęciach warto pomyśleć o opiece dla naszych najmłodszych obywateli. Pomysły z graficznymi prezentacjami osiedla przyjęły się z wyraźną aprobatą lokalnej ludności, zwłaszcza dzieci, gdzie forma i treść były bardzo przystępne i zrozumiałe (ryc. 20, ryc. 21).

Ryc. 19. Opinie, uwagi, wizje – Staw Królewiecki.
Źródło: opracowanie własne

W rezultacie uzyskano sześć obszarów gdzie mieszkańcy preferują się spotykać i spędzać czas. Są nimi m.in.: tereny zlokalizowane przy zbiornikach wodnych, ciekach, przy szkole ale również kawiarnie oraz piekarnie. Wszystkie uwagi i rekomendacje

zostały wzięte pod uwagę przy prowadzeniu badań terenowych studentów I roku studiów magisterskich na kierunku Gospodarka Przestrzenna UW. W.

Ryc. 20. Propozycje osób dorosłych na zagospodarowanie Stawu Królewieckiego.
Źródło: opracowanie własne

Ryc. 21. Propozycje dzieci na zagospodarowanie Stawu Królewieckiego.
Źródło: opracowanie własne

ROZWÓJ MŁODEJ ROŚLINY - ETAP BUDOWY

Po kiełkowaniu zasadzonego ziarna następuje efektywny wzrost naszej roślinki. W tym momencie przystępujemy do budowy oraz realizacji zamierzonych celów.

W połowie maja w Międzyborzu odbyło się pierwsze spotkanie praktyczne, podczas którego rozpoczęła się realizacja koncepcji mieszkańców co do zagospodarowania terenu zielonego przy MGOK-u (ryc. 22, ryc. 23). Jednocześnie był to czas zakończenia badań ankietowych. Dostarczone materiały od przedsiębiorców były wstępnie obrobione i zakonserwowane.

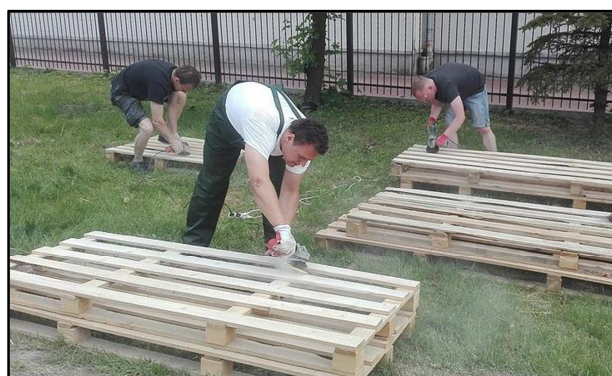
Już na początku czerwca widoczne efekty prac stanowiły zachwyty dla obserwatorów. Powstałe ławki, stoły oraz pergola podniosły atrakcyjność i estetykę terenów zielonych.

Warte podkreślenia jest uczestnictwo nie tylko mieszkańców ale również władz miasta w postaci burmistrza.

W międzyczasie na Maślicach odbywały się zajęcia terenowe studentów I roku mgr Gospodarki Przestrzennej UW, podczas których przeprowadzono badania - przepływ ruchu transportu indywidualnego, aktualizacja mapy działalności gospodarczej oraz mapowanie behawioralne wraz z waloryzacją krajobrazu metodą krzywej wrażeń Wejcherta i metodą oceny walorów estetycznych krajobrazu wg Kowalczyka.

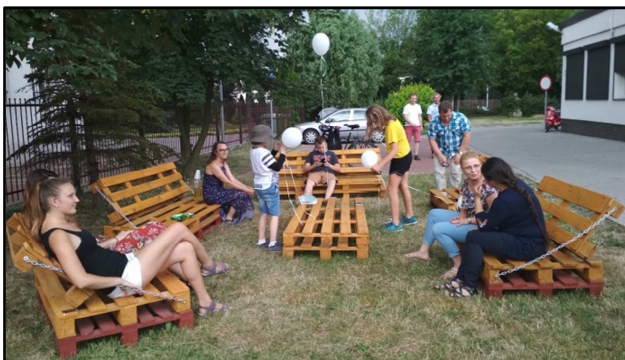

Ryc. 22. Malowanie palet.
Źródło: opracowanie własne

Ryc. 23. Wstępna obróbka palet.
Źródło: opracowanie własne

Finalnym efektem realizacji koncepcji projektu mieszkańców w Międzyborzu było zakończenie prac budowlanych i wykończeniowych (oświetlenie, sadzenie roślinności).

Ryc. 24. Meble miejskie w Międzyborzu.

Źródło: opracowanie własne

Na zakończenie naszych działań został zorganizowany piknik (ryc. 24)

Ryc. 25. Konsultacje społeczne innego projektu w Międzyborzu.

Źródło: opracowanie własne

wraz z konsultacjami na temat planu zagospodarowania zbiornika wodnego, co w efekcie doprowadziło do wypracowania wspólnych rekomendacji mieszkańców i władz w odniesieniu do projektu (ryc. 25).

Końcowym etapem naszych działań na osiedlu Maślice były konsultacje społeczne dotyczące zagospodarowania przestrzennego stawu przy ulicy Królewieckiej w oparciu o stworzone przez studentów gospodarki przestrzennej UW r wizualizacje w formie makiet (ryc. 26).

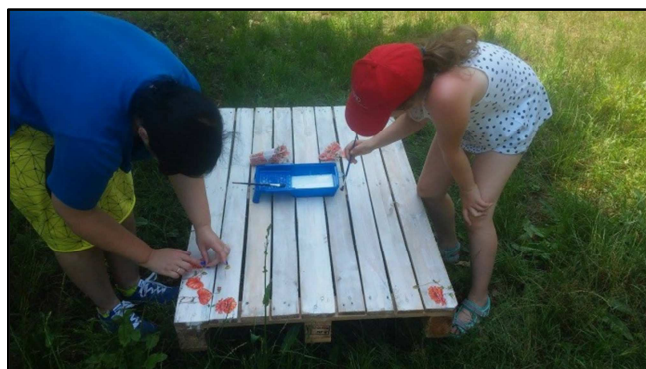
Ryc. 26. Konsultacje społeczne na Maślicach.

Źródło: opracowanie własne

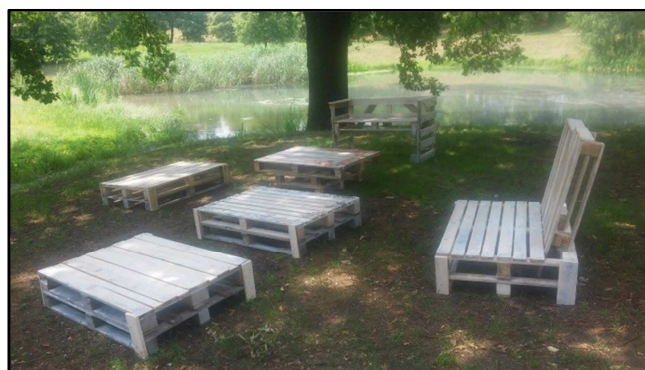
Wypracowanym owocem przez mieszkańców były własnoręcznie zrobione przez nich meble miejskie (ryc. 27) w miejscu, które sami wyznaczyli – staw przy skrzyżowaniu ulic Potokowa oraz Ślężoujście. Obszar ten często jest wykorzystywany do lokalnych wydarzeń plenerowych. W drugiej połowie sierpnia wraz z sąsiedzkim ruchem „Kolektyw Pomysłów”, bez naszej pomocy, mieszkańcy stworzyli grupę roboczą (ryc. 28), która przygotowała z palet meble miejskie na lokalny piknik. Małe inicjatywy przeobrażają się w „wielowymiarowe” projekty mieszkańców (ryc. 29).

Ryc. 27. Stół z palet na Maślicach.
Źródło: Renata Cierniak

Ryc. 28. Prace wykończeniowe podczas budowania mebli miejskich na osiedlu Maślice.
Źródło: Renata Cierniak

Ryc. 29. Meble miejskie w okolicy stawu na Maślicach.
Źródło: Renata Cierniak

6

NAWOROŻENIE

VI. NAWOŻENIE

Roślina, aby mogła dobrze i zdrowo rosnąć potrzebuje wsparcia - nawozu. Jest on niezbędny, szczególnie w miejscach, gdzie gleba jest kiepskiej jakości. Należy dobrać właściwą mieszankę minerałów i zadbać, aby została użyta w odpowiednim czasie. Podobnie jest z działaniami w ramach programu partycypacyjnego, wszystkie powinny być umiejętnie dobrane i wdrożone, kiedy są potrzebne.

NIEZBĘDNY ELEMENT PRAWIDŁOWEGO ROZWOJU

Określenie „nawożenie” symbolizuje działania rozpoczynane przez inicjatorów partycypacji, które mają za zadanie wspierać i napędzać cały projekt. Etap ten jest bardzo ważny, gdyż w zależności od tego, czy dobrze zdiagnozuje się teren i dobrane metody, takie przyniesie efekty w późniejszych etapach. Wszystko zaczyna się od przygotowania przemyślanego planu działania, określenia celów, aż po wybór konkretnych środków do ich realizacji. W celu uporządkowania myśli przygotowaliśmy program partycypacji, który zawierał kilka niezbędnych etapów. Składał się on ze wstępnego zapoznania z obszarem, dobrania metod badania potrzeb społeczności oraz sposobów skutecznego dotarcia z informacją. Przy czym każdy etap był szczegółowo opracowywany i dopasowywany indywidualnie do danego obszaru.

Bardzo ważne jest sporządzenie programu partycypacji!
Przy czym jedna sprawdzona i powtarzalna metoda, którą można zastosować we wszystkich miejscach - nie istnieje i dla obu obszarów należało sporządzić inne programy.

PRZEDE WSZYSTKIM POZNAJ MIEJSCE

Jednym z pierwszych etapów jaki podjęliśmy była analiza wybranych przez miejsc (ryc. 30, ryc. 31). Polegała ona na ustaleniu wielkości obszaru pod względem liczby mieszkańców, określeniu dominującej grupy społecznej, poziomu świadomości obywatelskiej, dotarcia do lokalnych liderów

Ryc. 30. Rzeźnienie w terenie.

Źródło: opracowanie własne

i działaczy oraz pozyskaniu wyników różnych badań przeprowadzanych na danym obszarze. Zgromadzone dane należało przeanalizować, by na ich podstawie dobrać odpowiednie narzędzia do dalszej pracy. W tym miejscu nieocenieni byli lokalni liderzy, którzy najlepiej znają daną społeczność i jej problemy. Okazali się oni doskonałym źródłem informacji, których próżno szukać w Internecie czy literaturze.

Ryc. 31. Rozeznanie w terenie –
staw na Maślicach.
Źródło: opracowanie własne

Poznanie badanej jednostki jest niezmiernie ważne w dalszych etapach programu partycypacyjnego, gdyż niewłaściwe założenia mogą skutkować nieodpowiednim podejściem do społeczności, władzy lokalnej, a nawet niewypełnieniem podstawowych celów podjętego działania.

CZY ISTNIEJE SPOSÓB NA SKUTECZNE DOTARCIE DO MIESZKAŃCÓW?

Jednym z najtrudniejszych wyzwań jest skuteczne dotarcie do społeczności i nie polega to wyłącznie na rozpowszechnianiu informacji, ale również na sposobie jej przekazania. Ważne jest, aby treść była prosta i nie przytłaczała swoją formą. Nie należy używać trudnych słów i skomplikowanych grafik. Ktoś, kto spojrzy na plakat, ulotkę czy zaproszenie powinien od razu wiedzieć o co tak naprawdę chodzi. Ten etap wymaga dużego zaangażowania, czasu i środków finansowych. Liczba metod i technik jest nieograniczona, a wiele zależy od chęci i kreatywności inicjatora partycypacji. Najważniejsze jest jednak by informacja skutecznie docierała oraz zachęcała społeczność do uczestnictwa.

SPOSÓB NA POZNANIE OPINII MIESZKAŃCÓW O DANYM MIEJSCU

Najczęściej wybieranym sposobem na określenie potrzeb społeczności jest badanie ankietowe, jednak wbrew pozorom nie jest to łatwe. Z jednej strony przygotowanie ankiety wydaje się prostym i szybkim działaniem

w celu zdobycia informacji, w rzeczywistości wymaga dobrego i profesjonalnego przygotowania,

Pytania muszą być zrozumiałe, nie mogą sugerować odpowiedzi i za pomocą małej ich liczby, gromadzić dużą ilość informacji. Trzeba pamiętać, że ankieta nie powinna być jedyną formą zbierania informacji. Można ją traktować jedynie jako narzędzie, które wskazuje drogę do dalszych, pogłębionych badań (np. wywiadów, spotkań, warsztatów itp.).

METODY INFORMOWANIA SPOŁECZNOŚCI WYBRANE NA POTRZEBY PROJEKTU

Poszczególne etapy programów partycypacji wymagały szczegółowego przygotowania. Pierwsza faza wstępnego zapoznania się z wybranym obszarem i opracowania programu partycypacji zajęła od 3 do 5 dni rozmów i burzliwych dyskusji każde po ok. 2 godziny. Odbywały się one z przedstawicielami uczelni, Rady Osiedla oraz administracji publicznej. Wówczas ustalony został cel, metody badań, sposoby promowania wydarzeń i powiadamiania społeczności. Na podstawie wstępnego rekonesansu dla obszarów opracowano dwa różne sposoby promowania projektu.

Dla osiedla została wybrana promocja głównie w Internecie za pośrednictwem dedykowanej i stworzonej na potrzeby projektu strony internetowej, fanpage'a na portalu Facebook Koła Naukowego UWr oraz Rady Osiedla Maślice.

Powyższe metody informowania społeczności ustaliłyśmy na podstawie wstępnej analizy. Wynikało z niej, że mieszkańcy są bardziej świadomi swoich możliwości partycypacyjnych (prężnie funkcjonująca Rada Osiedla, stowarzyszenia, organizacje działające na rzecz osiedla, wiele społecznych inicjatyw). Społeczność wykazywała się dużą aktywnością, także na portalu Facebook, z którego w dużej mierze mieszkańcy czerpali informacje na temat osiedla (strony, grupy). W ten sposób dobraliśmy metody do promowania projektu. Przyczyniło się do tego, także wcześniejsze doświadczenie pracy z tą społecznością - badanie komunikacji przeprowadzone w 2016r. przez jedną ze współauterek Projektu P. Wówczas na badanie ankietowe odpowiedziało blisko 500 osób przez miesiąc trwania badania (452 w wersji elektronicznej, i 1 w wersji papierowej).

W Międzyborzu zdecydowałyśmy się na promocję w sposób bezpośredni. Informacje rozsyłane były w postaci indywidualnych wiadomości drogą elektroniczną oraz poprzez działanie lokalnych liderów. Wybrany zatem został najtrudniejszy, ale zarazem najskuteczniejszy sposób dotarcia do

mieszkańców. W Międzyborzu rozmieszczono również wiele plakatów w miejscach, gdzie gromadzą się mieszkańcy (Ośrodek Kultury, przychodnia, Urząd Miasta i Gminy, fryzjer, cukiernia). Na pierwszym spotkaniu ze społecznością zostały promowane również inne źródła, gdzie można uzyskiwać aktualne informacje o projekcie, w tym na dedykowanej stronie internetowej i portalu Facebook (fanpage Koła Naukowego GP UW i Ośrodka Kultury).

Z rekonesansu przeprowadzonego na początku wynikało, że mieszkańcy nie są zbyt aktywni na rzecz przestrzeni. Ponadto nie widzą możliwości jak wpływać na okolice przy jednoczesnym poczuciu, że miejscowość utraciła swój dawny blask. Mieszkają tam osoby są w różnym wieku, bez wyraźnej dominacji jednej z grup społecznych. Na podstawie tych wstępnych wniosków starano się dobrać takie metody, by dotrzeć do jak największej liczby osób w różnym wieku.

W PRZYPADKU NIEDYSPONOWANIA DUŻYM BUDŻETEM- TRZEBA ZDAĆ SIĘ NA SIEBIE

Wszystko zaczęło się od idei oraz motywacji do działania. W tym przypadku było to wszystkim, czym nasza grupa dysponowała. Marzeniem było przeniesienie teorii na praktykę przy czym nie posiadaliśmy zaplecza finansowego czy wsparcia marketingowego, a o wszystko musiałyśmy zabiegać same podczas projektu. Należy podkreślić jak dużą rolę odegrali pozostali interesariusze, którzy z dużą aprobatą dla przedsięwzięcia zdecydowali się na partnerską relację i wsparcie projektu swoimi zasobami.

Z racji, iż animowanie partycypacji nie jest prostym procesem, jednym z pierwszych etapów było poszerzanie zdobytej do tej pory wiedzy. Szkoliłyśmy się za pośrednictwem dostępnych publikacji, warsztatów czy konferencji dotyczących partycypacji, organizowanych w różnych miastach w Polsce. Inne etapy realizowane były dzięki współpracy z wykładowcami na uczelni, studentami innych kierunków (socjologia, marketing), instytucjami publicznymi, Radą Osiedla oraz przedsiębiorcami. W ten sposób udało nam się poszerzyć szczegółową wiedzę z innych dziedzin oraz uzyskać wsparcie finansowe na różne wydatki (np. wydruki, poczęstunki dla uczestników na spotkaniach, materiały do budowy miejsc dla społeczności).

Pozostałe etapy realizowane były dzięki indywidualnym zdolnościom manualnym, czy umiejętnością obsługi programów (graficznych, narzędzi GIS) członkiń zespołu.

Jednym z pierwszych pomysłów gromadzenia informacji dla mieszkańców było stworzenie dedykowanej strony internetowej. W założeniu

miała być ona prosta w obsłudze, czytelna i zawierać w skrócie wszelkie najważniejsze informacje. Z racji, że takie strony wymagają dużych nakładów finansowych oraz zatrudnienia specjalistów jedna ze współauterek naszego projektu zajęła się samodzielnym tworzeniem i aktualizowaniem strony. Skorzystano z dostępnych na rynku darmowych możliwości tworzenia witryn w tym przypadku wix.com. Platforma ta jest dość prosta w obsłudze, intuicyjna i w całości zaprogramowana, dzięki czemu tworzenie witryny polegało wyłącznie na dobraniu grafiki, ustawieniu elementów, podłączeniu linków, dodaniu treści oraz zdjęć. Dzięki niej w prosty i czytelny sposób udało się zawrzeć wiele informacji, w tym także link do ankiety.

Na potrzeby „Projektu P...” zostały stworzone dwie dedykowane witryny (ryc. 32, ryc. 33). Z uwagi na to, że projekty różniły się od siebie zakresem oraz odnosiły się do innych miejsc postanowiono by różniły się od siebie wizualnie. Z jednej strony w obu przypadkach znajduje się logo projektu, kontakt, dostęp do Facebooka Koła Naukowego, informacje, aktualności, cel, ankieta, galeria, oraz informacje o autorkach. Z drugiej jednak strony szata graficzna witryny rozróżnia oba projekty od siebie nadając im bardziej niepowtarzalny charakter.

Ryc. 32. Oficjalna strona „Projektu P.” – wersja Międzybórz.
Źródło: <https://kngpuwr.wixsite.com/projektmiedzyborz>

Ryc. 33. Oficjalna strona „Projektu P.” – wersja Maślice.
Źródło: <https://osiedlemaslice.wixsite.com/projekt-p>

Kolejne formy promowania takie jak plakaty, grafiki informacyjne na portalu Facebook czy ulotki były opracowywane graficznie i merytorycznie przez kolejną ze współauterek projektu. Niektóre z tych elementów odbywały się przy wsparciu plastyków.

Bardzo ważnym etapem „nawożenia” było przygotowanie materiałów do badań. W obu przypadkach zdecydowano się na badanie ankietowe dla mieszkańców, a na osiedlu Maślice także innych badań do pomiaru ruchu, mapowania behawioralnego, krzywej wrażeń Wejcherta. W celu uzyskania miarodajnych i rzetelnych wyników badania ankietowego musiało być ono opracowane zgodnie ze sztuką prawidłowego tworzenia ankiet. Zespół opracował potrzebne dla celów projektu pytania (trwało to ok. 4-5 godzin) i odbyło się to w formie „burzy mózgów”. Konsultacje, poprawki i obróbka graficzna zajęły kilka dni. W wyniku przeprowadzonych badań uzyskano: 307 odpowiedzi z Maślic (232 w wersji elektronicznej i 75 w wersji papierowej) i 127 odpowiedzi z Międzyborza (66 elektronicznych, 61 papierowych). Poniżej umieszczone zostały formularze ankietowe w wersji dla Międzyborza (ryc. 34, ryc. 35) jak i dla Maślic (ryc. 36).

Mieszkają Państwo, pracują, uczą się w Międzybórz?

Jeśli tak - zapraszamy Państwa do wypełnienia krótkiej, anonimowej ankiety, która pozwoli usprawnić pracę nad projektem społecznym prowadzonym na rzecz miasta. Celem badania jest poznanie Państwa zdania na temat jakości życia w Międzybórz oraz możliwości współdziałania mieszkańców w podejmowanych decyzjach na temat wyglądu i funkcjonowania miasta.

Ankiety przygotowały studentki Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Wrocławskiego, które zapraszają jednocześnie do wzięcia aktywnego udziału w warsztatach projektowych organizowanych dla mieszkańców Międzybórza. O szczegóły można dopytać w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Międzybórz.

W niniejszej ankiecie należy udzielić jednej odpowiedzi - chyba, że w pytaniu wskazano inaczej. Ankieta jest anonimowa.

Jej wypełnienie zajmie Państwu około 10 minut, a pozwoli na zebranie istotnych informacji, które wykorzystamy w późniejszym procesie projektowym.

Bardzo prosimy o jednorazowe wypełnienie formularza.

Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

Koordynatorzy projektu społecznego

- „Projekt P. Przestrzeni Partycypacji PROspołecznej- w Międzybórz”.

1. W jakiej części gminy Pan/Pani mieszka?

Proszę wybrać strefę na podstawie powyższej mapy.

- strefa 1
- strefa 2
- strefa 3
- strefa 4
- strefa 5
- strefa 6 – spoza miasta Międzybórz (wsie)
- strefa 7 – spoza gminy Międzybórz

Ryc. 34. Formularz ankietowy – Międzybórz. Strony 1 i 2.

Źródło: opracowanie własne

2. Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- nie mam zdania
- raczej nie
- zdecydowanie nie

3. Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w centralnej części miasta (okolice rynku)?

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- nie mam zdania
- raczej nie
- zdecydowanie nie

4. Jakich elementów Pana/Pani zdaniem najbardziej brakuje, co jest w złym stanie, wymaga poprawy - w obrębie miasta?

Proszę wybrać maksymalnie 5 elementów.

Plac zabaw	Miejsca parkingowe
Dostęp do usług (np. handel, usługi zdrowia, usługi kultury, itp.)	Oświetlenie
Parki, skwery, klomby, aleje	Mała architektura (np. ławki, śmietniki, kioski, przystanki...)
Drogi	Sygnalizacja świetlna
Chodniki	Dostęp do kultury, edukacji

5. Czy jest coś jeszcze co według Pana/Pani należałoby poprawić w przestrzeni miasta?

6. Jak oceniliby/aby Pan/Pani komunikację zbiorową z innymi miejscowościami?

	Nie korzystam	najgorzej				najlepiej
PKP (pociągi)	0	1	2	3	4	5
PKS (autobusy)	0	1	2	3	4	5

Przestrzeń publiczna to przestrzeń ogólnodostępna, zazwyczaj nieodpłatnie.

7. Jakie są dla Pana/Pani najważniejsze przestrzenie publiczne w mieście?

Proszę podać maksymalnie 5.

-
-
-
-
-

8. Czy kiedykolwiek rozmawiał/a Pan/Pani z przedstawicielami miasta (burmistrz, urzędnicy, radni) w interesie mieszkańców?

- Tak – w jakiej sprawie? _____
- Nie

9. Czy jest Pan/Pani członkiem organizacji publicznej, pozarządowej (np. fundacja, stowarzyszenia)?

- Tak
- Nie

10. Czy bierze Pan/ Pani aktywny udział w spotkaniach kulturalnych organizowanych w mieście Międzybórz?

- Tak
- Nie, nie wiem, że są organizowane
- Nie, nie interesuję się tym

11. W jaki sposób dowiaduje się Pan/Pani o tym, co dzieje się w Międzybórz?

Proszę wybrać maksymalnie 4 odpowiedzi.

- Facebook
- Strona informacyjna gminy
- Z tablicy ogłoszeń
- Od sąsiadów, znajomych
- Ogłoszenia parafialne
- Informacje przyniesione przez dzieci ze szkoły
- Nie docierają do mnie
- Inne, jakie? _____

12. Czy uważa Pan/Pani, że przedsiębiorstwa działające na terenie gminy Międzybórz współpracują z mieszkańcami?

- Tak, jakie i dlaczego? _____
- Nie, dlaczego? _____
- Nie mam zdania

13. Czy chciał/a by Pan/Pani zmienić miejsce zamieszkania?

- Tak: z miasta na wieś w obrębie gminy
- Tak: ze wsi do miasta w obrębie gminy
- Poza gminę
- Nie

14. Czy uważa Pan/Pani Międzybórz za atrakcyjne miejsce do mieszkania?

- tak - dlaczego? _____
- nie - dlaczego? _____

15. Skąd uzyskał/a Pan/Pani ankietę?

Metryczka

1. Płeć
- Kobieta
 - Mężczyzna

2. Wiek

- do 18 lat
- 19-24 lat
- 25-34 lat
- 35-44 lat
- 45-54 lat
- 55-64 lat
- 65 lat i więcej

3. Wykształcenie

- Dzieci i młodzież w trakcie edukacji
- Podstawowe
- Zawodowe
- Średnie
- Wyższe

4. Sytuacja zawodowa

- Uczeń*
- Student
- Pracujący**
- Bezrobotny
- Emeryt/rencista
- Gospodarstwo domowe
- Własna działalność**

* Czy uczysz się na terenie miasta Międzybórz?
TAK/NIE

** Czy pracujesz na terenie miasta Międzybórz?
TAK/NIE

Bardzo dziękujemy za wypełnienie formularza!

O wynikach ankiety oraz aktualnym stanie projektu dowiedzą się Państwo ze strony internetowej projektu: <https://kngpuwr.wixsite.com/projektmiedzyborz>

Ryc. 35. Formularz ankietowy – Międzybórz. Strony 3 i 4.

Źródło: opracowanie własne

Projekt P. Przetwórczość partycypacji PROGOSPECNEJ.

Ankieta dla mieszkańców Maścic.

Miejski Zarząd Powiatu, ucząc się na Maścicach? Jaki tak - zaznaczony Zarząd do wypełnienia kartki, anonimowej ankiety, która pozwoli sprawdzić, jakie są opinie mieszkańców na temat projektu społecznego promowanego na rzecz osiedla. Ankieta przygotowana została przez Główny Instytut Planowania i Projektowania Uniwersytetu Wrocławskiego, które zapraszają jednocześnie do wygota aktywnego udziału w warsztatach i spotkaniach. W niniejszej ankiecie należy udzielić jednej odpowiedzi - chyba, że w pytaniu wskazano inaczej. Jej wypełnienie zajmie Państwu około 10 minut, a pozwoli na zbieranie istotnych informacji, które wykorzystamy w późniejszym procesie projektowym. Bardzo prosimy o jednorazowe wypełnienie formularza. O wynikach ankiety oraz aktualnym stanie projektu dowiedzą się Państwo ze strony internetowej projektu: <https://osiedlismascice.wskite.com/projekt-p>

Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

Koordinatorzy projektu społecznego – Projekt P. Przetwórczość partycypacji PROGOSPECNEJ – na Maścicach!

1. W jakiej części osiedla Pan/Pani mieszka?
 - Stręła 1
 - Stręła 2
 - Stręła 3
 - Stręła 4
 - Stręła 5
2. Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w miejscu zamieszkania?
 - zdecydowanie tak
 - raczej tak
 - nie mam zdania
 - raczej nie
 - zdecydowanie nie
3. Czy wias Pan/Pani bawi się na Maścicach jakieś miejsce rekreacyjne? Jeśli tak, to jakie?

4. Jakiś element w Panu/Pani zdaniem najbardziej brakuje, co jest w tym czasie, wymaga poprawy - w dotychczasowym procesie wypracuj maksymalnie 3 elementy.
 - dostęp do usług (np. handlu, usług zdrowotnych, usług kulturalnych, itp.)
 - parki, skwery, fontanny, aljeje
 - drogi
 - chodniki
 - miejsca parkingowe
 - oświetlenie
 - mała architektura (np. ławki, śmietnik, koski, przystanki...)
 - dostęp do kultury, edukacji
 - wygnalizacja śmiecia

9. Czy herez Pan/ Pani aktywny udział w spotkaniach kulturalnych organizowanych na osiedlu Maścice?

- tak
- nie, nie wiem, że są organizowane
- nie, nie interesuje się tym

10. W jaki sposób dowiaduje się Pan/Pani o tym, co dzieje się na Maścicach? Proszę wybrać maksymalnie 4 odpowiedzi.

- Facebook
- strona informacyjna miast Woodawia
- z tablicy ogłoszeń
- od sąsiadów, znajomych
- ogłoszenia parafialne
- informacje przyniesione przez dzieci ze szkoły
- nie docierał do mnie
- nie wiem

11. Czy uważa Pan/Pani, że przedsiębiorstwa działające na terenie osiedla Maścice współpracują z mieszkańcami?

- tak
- nie
- nie mam zdania

12. Dlaczego?

13. Co według Pana/Pani sprawia, że osiedle Maścice jest atrakcyjnym miejscem? Proszę podać maksymalnie 5 powodów.

14. Czy chciał/a by Pan/Pani wyprowadzić się poza osiedle Maścice?

- tak
- nie

15. Jeśli tak - dlaczego?

16. Czy uważa Pan/Pani Maścice za atrakcyjne miejsce do mieszkania? Dlaczego?

17. Czy Pan/Pani chciał/a by mieć wpływ na zagospodarowanie przestrzeni osiedla? Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi.

- nie, nie mam czasu, nie chcę się bawić w politykę
- tak, ale nie wiem, jak to zrobić
- tak, ale mieszkańcy nie wiedzą, co zrobić by mieć na to wpływ
- nie, nie mam czasu, nie chcę się bawić w politykę
- nie interesuje mnie to
- nie, lepiej się na tym zająć projektanci /lub Radni

18. Skąd uzyskał/a Pan/Pani ankietę?

- 19. Piek:
 - kobieta
 - mężczyzna

- 20. Wiek:
 - do 18 lat
 - 19-24 lata
 - 25-34 lata
 - 35-44 lata
 - 45-54 lata
 - 55-64 lata
 - 65 lat i więcej

21. W jaki sposób dowiaduje się Pan/Pani o tym, co dzieje się na Maścicach? Proszę wybrać maksymalnie 4 odpowiedzi.

- Facebook
- strona informacyjna miast Woodawia
- z tablicy ogłoszeń
- od sąsiadów, znajomych
- ogłoszenia parafialne
- informacje przyniesione przez dzieci ze szkoły
- nie docierał do mnie
- nie wiem

22. Skąd dostał/a Pan/Pani ankietę? Proszę wybrać maksymalnie 2 odpowiedzi.

- uczestnik spotkania na terenie osiedla Maścice
- uczestnik spotkania na terenie osiedla Maścice
- student
- przyjaciel - przyszedł na spotkanie na terenie osiedla Maścice
- znajomy - przyszedł na spotkanie na terenie osiedla Maścice
- emerytalista
- gospodarstwo domowe
- własna działalność - prowadził/a na terenie osiedla Maścice
- własna działalność - nie prowadził/a na terenie osiedla Maścice
- inny

Ryc. 36. Formularz ankietowy – Maścice. Źródło: opracowanie własne

PODLEWANIE

VII. PODLEWANIE

By proces partycypacyjny był procesem ciągłym, a nie jednorazowym wydarzeniem, uczestnictwo mieszkańców należy w pewien sposób "podlewać", by nie uschło. Podlewanie leży w gestii miejscowych gospodarzy, którzy są blisko miejsca i jego potencjalnych użytkowników (bądź wręcz są nimi), dbają o tożsamość miejsca i są w stanie zaobserwować, kiedy coś potrzebuje pewnego bodźca do rozwoju.

"Podlewać" mogą samorządy, przedstawiciele Rady Miasta, Rady Osiedla. Jednak nie tylko – także włączają się do tego grupy formalne, jak i nieformalne, którym nie jest obojętna sprawa. Czasami wynika to z niewydolności organów samorządowych, a czasami z zaawansowania samoświadomości obywatelskiej społeczności. W obu przypadkach proces podlewania jest bardzo istotny. Bez niego partycypacja usycha.

PODLEWAĆ MOŻE WIELU AKTORÓW, ZALEŻNIE OD POTRZEB I MOŻLIWOŚCI MIEJSCA.

W analizowanych przez nas przypadkach, w całym procesie angażowania mieszkańców i innych organów tworzących tożsamość miejsca – w różnych jego momentach znalazł się ktoś, kto "podlał" ten proces partycypacyjny.

Podlewanie to dodawanie wartości działaniom, wspieranie, a także mobilizowanie innych do współdziałania, do partycypowania we wspólnej sprawie. Ważne jest, że to wsparcie płynie ze strony osób, którym zależy na tym miejscu, które są związane z tą przestrzenią i w jakimś stopniu wiążą z nią jakieś określone postanowienia, wizje, przyszłość. Proces ten bardzo wyraźnie widać, gdy jest skupiony na małej przestrzeni publicznej. W naszym przypadku, były to miejsca nie mające charakteru, w których raczej widzi się możliwości zagospodarowania, niż obecną funkcję użytkową.

Wymiernych wartości może dodać samorząd terytorialny, bądź jego pojedynczy przedstawiciele, mieszkańcy, ośrodki kultury, przedsiębiorcy, ośrodki oświaty, organizacje pozarządowe oraz wszyscy, którzy realnie angażują się w proces partycypacji na różnych jego etapach. Najłatwiej jest

zidentyfikować to działanie podczas końcowego etapu projektowania i realizacji przedsięwzięcia.

*Proces partycypacyjny w mieście został podlany przez **mieszkańców** zaangażowanych w projekt i realizację przestrzeni publicznej, którzy na spotkania przynosili własne narzędzia, przychodzili z konkretnymi umiejętnościami, uczyli innych obsługi swoich urządzeń. Cały proces podlewali od momentu kreowania wizji, merytorycznych dyskusji, gdzie wymieniali się praktycznymi i technicznymi uwagami, poprzez całą część realizacji i budowania mebli z palet.*

***Urząd miasta i gminy** znalazł środki na zakup potrzebnych materiałów takich jak farby, pędzle, łańcuchy, śruby, papiery ściernie. Pieniądze na projekt były odpowiedzią na potrzebę miejsca i znalazły się, gdy projekt zaczął angażować coraz więcej mieszkańców i spotkał się z dużym poparciem społecznym.*

***Miejsko-gminny ośrodek kultury**, który od początku używał miejsca na spotkania z mieszkańcami, współtworzył plakaty, promował wydarzenie, a także zapewniał poczęstunek na spotkania, dawał przestrzeń do wymiany uwag na temat obszaru na „neutralnym”, nie-urzędniczym gruncie – na pierwszym spotkaniu roboczym dyrektorka MGOK-u zaproponowała, że chętnie odda pod działanie swój teren przy ośrodku, o którego później będzie w stanie zadbać, monitorować stan techniczny.*

*Dość nieoczywistym wsparciem zaskoczyli nas okoliczni **przedsiębiorcy**, którzy dostarczyli podstawowego surowca do budowy – drewnianych palet. Dodatkowo, niektórzy z nich, jak np. właściciele salonów fryzjerskich i cukierni pozwolili w miejscu swojej pracy pozostawić ankiety dla mieszkańców.*

Na ostatnim spotkaniu roboczym burmistrz poinformował o przygotowywanym specjalnie hotspocie, który daje możliwość korzystania z darmowego wi-fi na stworzonym przez mieszkańców nowym terenie publicznym; dyrektorka ośrodka kultury o dodatkowym materiale na pergole, zakupionych roślinach do obsadzenia miejsca, mieszkańcy o skrzynkach, które przygotowali pod kwiaty.

*Na wrocławskim osiedlu sprawa wyglądała bardzo podobnie. Ze względu na inny rodzaj przedsięwzięcia i jego zakres, wartości dodane to głównie współpraca z **lokalną szkołą**, która pomogła w rozpowszechnianiu ankiety dla mieszkańców, użyczyła miejsce na stoisko promujące projekt partycypacyjny podczas festynu.*

***Rada osiedla** zaangażowała się w rozpowszechnianie informacji o wydarzeniach, zajmowała się wszystkimi kwestiami organizacyjnymi przy przygotowaniu miejsca na spotkania we współpracy z filią biblioteki miejskiej.*

Mieszkańcy indywidualnie spróbowali swoich sił w budowaniu mebli z palet w samodzielnie wskazanym przez siebie terenie. Angażowali się również w projekt chętnie uczestnicząc m.in.: w badaniach percepcyjnych.

Współpraca z okolicznymi przedsiębiorcami polegała na tej samej zasadzie co w Międzyborzu. Jednakże ich rozdysonowanie nie przyniosło tak dużych efektów.

PO CO PODLEWANIE?

Dwa młotki przyniesione na wspólne budowanie przez pana Henia, czy sadzonka pnączy od pani Krysi mogą wydawać się mało znaczące. Nic bardziej mylnego. Otóż w partycypacji przy budowaniu przestrzeni publicznych takie elementy są najważniejsze. Świadczą one o zaangażowaniu mieszkańców, ale także o tworzeniu tożsamości miejsca, o jego charakterze, a co najistotniejsze – są niezbędne do identyfikowania się z nimi osób tworzących to miejsce.

W obecnych czasach powszechne stało się podejście polegające na tworzeniu w założeniu dobrych przestrzeni publicznych, z których finalnie nikt nie chce korzystać. Dlaczego? Po badaniach, które przeprowadziłyśmy odpowiedź zawsze jest jedna: ludzie, dla których tworzy się miejsca nie zostali zapytani o preferowaną funkcję tego obszaru. Ludzie, którzy nie mają wpływu na przestrzeń, nie będą się czuli jej naturalnymi użytkownikami. Mieszkańcom najczęściej przeszkadzają wybetonowane powierzchnie, które przed modernizacjami były zielone. Użytkownicy zamiast się cieszyć, raczej szukają w takich sytuacjach negatywów, co niepotrzebnie powoduje narastanie konfliktu między lokalną społecznością a władzą.

JAK ZROBIĆ, BY WSZYSCY BYLI ZADOWOLENI?

Powszechne zadowolenie jest utopią. Jednak nie znaczy to, że nie trafimy do dużej grupy osób, potencjalnych użytkowników, którzy zostawiając swój głos w sprawie miejsca w jego okolicy – finalnie będą bardziej zadowoleni i będą chętniej i częściej korzystać z tego miejsca. Nawet choćby po to, by pochwalić się innym swoim wkładem w to miejsce. Automatycznie taki użytkownik tworzy ducha tego miejsca, dba o nie, pielęgnuje. Prowadzimy badania nad miejscami, przy których budowie byli czynnie zaangażowani mieszkańcy. Nie tylko wybierali oni kolor, czy fakturę ale brali pędzle oraz młotki w swoje ręce i wspólnie tworzyli nowe miejsce w swojej przestrzeni. Miejsca takie są przez nich często monitorowane, otaczane troską. Dbają o ich

czystość i stan techniczny. Podobny proces jest zauważalny przy projektach Budżetów Obywatelskich, gdzie mieszkańcy mają wybór i przywiązują się do wspólnie podjętych decyzji.

Naszą odpowiedzią na zadane wyżej pytanie „Jak zrobić, by wszyscy byli zadowoleni?” jest dawanie ludziom możliwości decydowania. Im więcej bodźców: spotkań, rozmów, realnego zaangażowania się w projekt – tym są bardziej zadowoleni, tym bardziej to miejsce jest ich miejscem.

Nie chodzi o stan, czy wygląd miejsca a o poczucie odpowiedzialności za wspólne dobro.

W polskiej przestrzeni publicznej jest wiele “dzieł sztuki”, z których nie da się korzystać na co dzień. Takie miejsca nikomu nie służą, są wręcz wyłączone z użytkowania. Dlatego apelujemy do urzędników, którzy w mają wpływ na podejmowane decyzje przestrzenne – pozwólcie zaangażować się mieszkańcom.

Możliwość wyboru jest pierwszym krokiem. Drugim jest rozmowa. Kolejnym współtworzenie.

W przestrzeniach publicznych nie chodzi tylko o to, by były one piękne - ale i użytkowe oraz funkcjonalne. W partycypowaniu mieszkańców w tworzenie takich miejsc, także jest istotny wygląd, ale głównie chodzi także o poczucie odpowiedzialności za to miejsce, które jest dobrem wspólnym. Głównym problemem miejsc publicznych w Polsce jest brak ich gospodarza, który na co dzień jest użytkownikiem tego miejsca. Rozwiązaniem tego problemu jest oddanie projektowania w ręce odbiorcy tej przestrzeni.

JAK GENEROWAĆ PODLEWANIE?

Rolą prowadzących proces partycypacyjny w określonej przestrzeni jest wygenerowanie dialogu pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Szczególną uwagę należy zwrócić na to, by miała miejsce prawdziwa rozmowa, niezdominowana przez żadną z grup i by nie była ona załączkiem konfliktu, a wspólną debatą i dojściem do porozumienia.

Dobrze zorganizowane i prowadzone spotkania będą generować “podlewanie”, które jest niezbędne do prawidłowo przeprowadzonego procesu partycypacyjnego.

W analizowanych przez nas przypadkach, w małym mieście skonfrontowałyśmy ze sobą punkt widzenia przedstawicieli władz miasta, samorządu i Radnych – z punktem widzenia mieszkańców. Nie było to jedno spotkanie, a cały szereg działań, który pozwalał na wymianę doświadczeń, poglądów i wizji między tymi grupami społecznymi.

Efektom, owocem tej pracy było zorganizowane finalnie konsultacje społeczne na temat innego niż analizowany w naszym projekcie terenu. Uważamy to za swój mały sukces, ze względu na nieprzewodzenie wcześniej takich praktyk w miasteczku.

Sądzymy, że w całym procesie, grupy społeczne o których mowa, przekonały się o profitach i korzyściach płynących ze wspólnego dialogu.

Konsultacje społeczne nowego obszaru wniosły wiele trafnych uwag. Przedstawiciele samorządu pochwalili się wizją na dane miejsce, a mieszkańcy, do których będzie adresowana funkcja użytkowa tego miejsca - oficjalnie mieli stworzoną przestrzeń do tego, by zapisać swoje uwagi i porozmawiać o nich nad konkretnym projektem przestrzeni publicznej.

Na Maślicach natomiast doszło do zaobserwowania odmiennej zależności. Projekt badawczy wygenerował owoc na innej płaszczyźnie współpracy.

Podczas zorganizowanych badaniach terenowych, przy współpracy ze studentami GP UW, które ogłoszono do publicznej wiadomości, zauważyłyśmy zainteresowanie formą badań jak i całym procesem ich przebiegu wraz z metodologią. Mieszkańcy dopytywali o metody badawcze, sugerowali inne rozwiązania. Nawiązał się dialog społeczny na temat poszczególnych terenów, które były objęte badaniami.

Dodatkowo studenci, którzy prowadzili badania w słoneczne dni zostali kilkakrotnie uraczeni gościnną mieszkańców w postaci zimnych napojów, owoców czy domowego ciasta, przynoszących przez mieszkańców i dopytujących o dotychczasowe wyniki mapowania. Sukcesem podczas tego etapu projektu było zaangażowanie mieszkańców w proces poznawczy i badawczy, ale również w dialog na temat sposobności badań, a także ich przestrzennym zakresem, co wzbudzało wiele emocji.

Na tym etapie projekt zaowocował w dialog, który pokazał nam aktywność społeczną mieszkańców Maślic. Mały sukces został osiągnięty.

By generować podlewanie należy tworzyć przestrzeń do rozmów, dialogu, spotkań, wymiany doświadczeń, wizji i pomysłów - wszystkich zainteresowanych grup społecznych.

Aby proces edukował jego wszystkich członków nie może być jednorazowym spotkaniem, a cyklem spotkań, rozmów i konfrontacji różnych punktów widzenia. Proces nie jest jednym zdarzeniem, a ciągłością działań.

KTO JEST ZA NIE ODPOWIEDZIALNY?

– ROLA LOKALNEGO LIDERA

Do kogo powinna należeć rola inicjatora “podlewania”?

W idealnym założeniu powinien to być samorząd terytorialny lub jego przedstawiciele. Jednak z wielu przyczyn - w różnych miejscach nie będzie to trafny wybór. Spowodowane jest to uprzedzeniami mieszkańców do “betonowych urzędników, którzy zawsze wiedzą lepiej”, konkretną sytuacją polityczną lub występującymi w przestrzeni konfliktami, które są przypisywane różnym grupom społecznym.

Idealnie jest, gdy nasza docelowa grupa społeczna nie ma żadnych uprzedzeń do swojego organu władzy, jeśli natomiast sytuacja jest odmienna - powinniśmy poszukać mediatora, lokalnego lidera, który będzie identyfikował się z danym miejscem i nie będzie zaangażowany w żaden z lokalnych konfliktów. Potrzebujemy kogoś, kto będzie mieszkańcem, codziennym użytkownikiem przestrzeni o której rozmawiamy i będzie to osoba obiektywna, która posiada zdolność mobilizowania do działania. Jednak nie oznacza to, że na jego barkach zostawiamy całą organizację procesu. Nawet lokalny lider, który zostaje bez merytorycznego wsparcia - może mieć trudności z wykonaniem założonych działań, a przede wszystkim komunikacją.

Najlepszym, sprawdzonym przez nas, rozwiązaniem jest stworzenie zespołu interdyscyplinarnego, który uzupełnia się w różnych dziedzinach, w skład którego zostają włączeni: grupa ekspercka, lokalni liderzy, przedstawiciele władz miasta czy instytucje kultury.

W przypadku, gdy zamiast zespołu działa jednostka istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia zasadniczych błędów, które znacząco wpływają na dalszy proces partycypacyjny. Natomiast, gdy zespół nie wcieli w swój skład lokalnego lidera - będzie uboższy o realną znajomość mieszkańców, ocenę jakie działania oraz w jaki sposób wpływają na mieszkańców, rozpoznanie konfliktów społeczno-przestrzennych. Po wypracowaniu pewnych zachowań, lider społeczny zostaje “na miejscu”, gdzie jest w stałym kontakcie z lokalną społecznością, jest łącznikiem między ekspertami a lokalnymi wspólnotami.

KROPLA DO KROPLI I UZBIERAŁA SIĘ CAŁA KONEWKA!

88

PRZESADZANIE

VIII. PRZESADZANIE

Przesadzać możemy w sensie nowego projektu (np. kolejnych konsultacji nad projektem zagospodarowania przestrzeni publicznej) na tym samym terenie. Tak jak w ideologii partycypacji jako rośliny, która wzrasta, dojrzewa i owocuje - z czasem, z tego samego korzenia, kiedyś ziarna - wyrasta nowy pęd. Taki nowy pęd ma zakodowane wcześniejsze doświadczenia i dzięki temu może szybciej się rozwijać i owocować na płaszczyźnie nowego projektu. Możemy również zebrać soczysty owoc i przeznaczyć go na nowe ziarna. Tak też miało to miejsce w naszym przypadku. Zebraliśmy owoc, który był wynikiem sprawdzonego procesu i zasialiśmy go na nowym gruncie. Takie ziarno także ma zakodowane wcześniejsze doświadczenia i rzucone na nową glebę jest "mądrzejsze" o poprzednie praktyki i łatwiej pokonuje przeciwności.

Podczas prowadzonych badań, wyklarowało się **pięć podstawowych grup: mieszkańcy, władze samorządowe, przedsiębiorcy, grupa ekspercka, oraz uczelnia** (ryc. 37). W celu łatwiejszego odbioru przekazywanych wiadomości został opracowany schemat postępowania aktorów biorących udział w procesie partycypacyjnym zarówno na osiedlu Maślice (ryc. 38) jak również w Międzyborzu (ryc. 39).

Najważniejszą grupą są **mieszkańcy**, którzy tworzą tożsamość tego miejsca, oni są głównymi odbiorcami projektu, ale jednocześnie go współtworzą. Następnie to po ich stronie leży dbanie i pielęgnowanie miejsca objętego projektem. Są podstawowym elementem w procesie partycypacyjnym. Co ważne, z tej grupy wywodzą się lokalni liderzy.

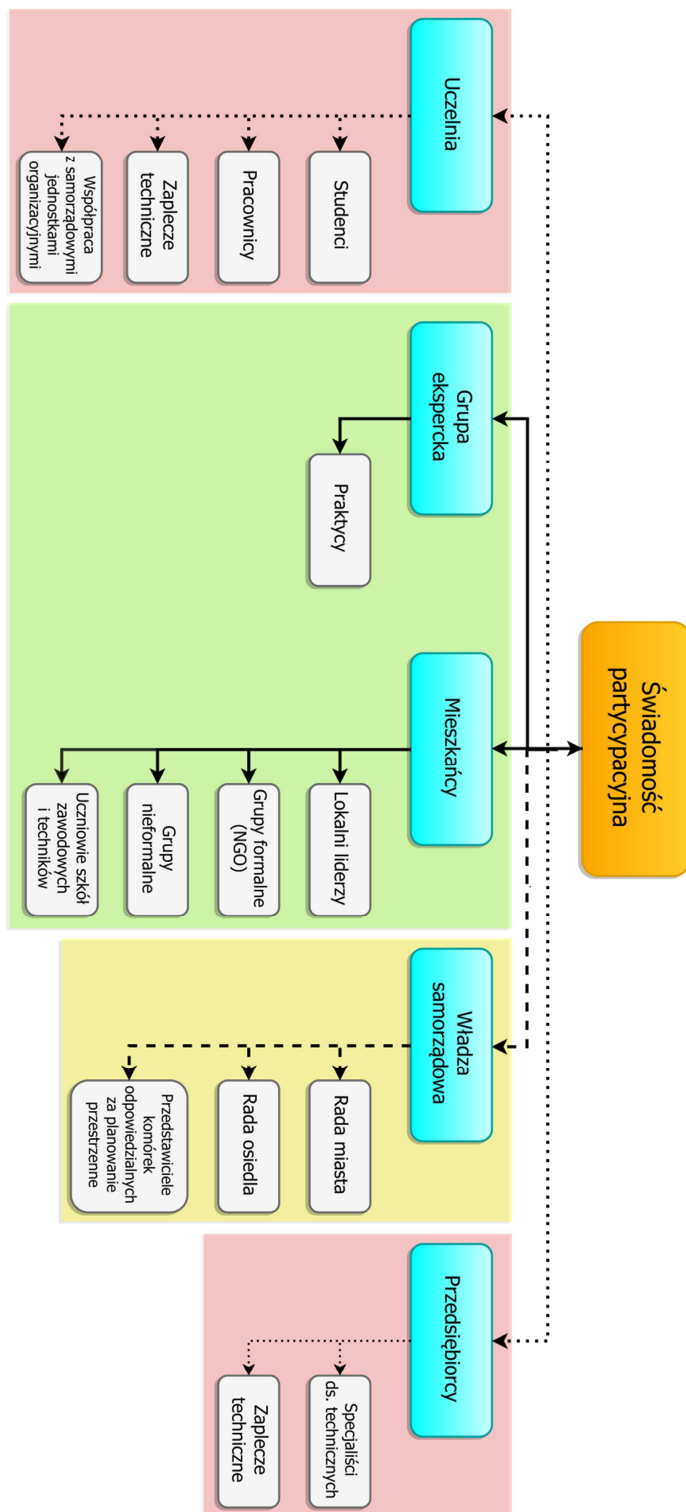
Liderzy są zaufanymi inicjatorami i motywują do wspólnego działania. Pomagają określić problemy społeczno-przestrzenne. Prowadzą dialog, który owocuje podjęciem chęci realizacji programu partycypacyjnego przez znaczącą część społeczeństwa.

Władze samorządowe są grupą decydującą o budżecie, ale także wychodzącą z inicjatywą współdecydowania. Grupa ta jest ważna, ale nie jest niezbędna. Dlatego nawet jeśli istnieje jakiś konflikt, mieszkańcy mogą sobie poradzić bez pełnego uczestnictwa władz w proces. Jednakże jest on wtedy o wiele mniej efektywny.

Obecność i zaangażowanie przedstawicieli Rady Miasta, czy Rady Osiedla szczególnie wpływa na rozwój jednostki. Takie sytuacje generują zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu, a co jednoznacznie wpływa na jakość życia i poziom zadowolenia obywateli.

Ryc. 37. Podstawowe grupy interesariuszy w procesie partycypacji.

Źródło: Opracowanie własne

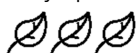
Przedsiębiorcy. Ta grupa jest pożądana ze względu na zaplecze techniczne, czy finansowe. Jej uczestnictwo nie jest konieczne, jednakże bardzo pomocne. Dzięki przedsiębiorcom możemy uzyskać półprodukty, materiały, czy narzędzia, ale także wsparcie merytoryczne od specjalistów (np. stolarzy przy budowaniu mebli miejskich, tapicerów, malarzy, itp.).

Dysponują oni różnymi sprzętami, lokalami, zasobami, które mogą ułatwić naszą pracę. W zamian współpraca jest reklamą, ale także dzięki temu następuje ocieplenie wizerunku przedsiębiorcy, staje się on w oczach obywateli odpowiedzialny społecznie. To natomiast wpływa na większe możliwości dialogu z lokalnymi władzami, mieszkańcami sąsiednich działek przy działalności gospodarczej przedsiębiorcy, czy pozyskanie nowych źródeł finansowania swoich działań (np. fundusze unijne). W dzisiejszych czasach bardzo korzystna jest długofalowa współpraca na zasadzie partnerstwa lokalnego.

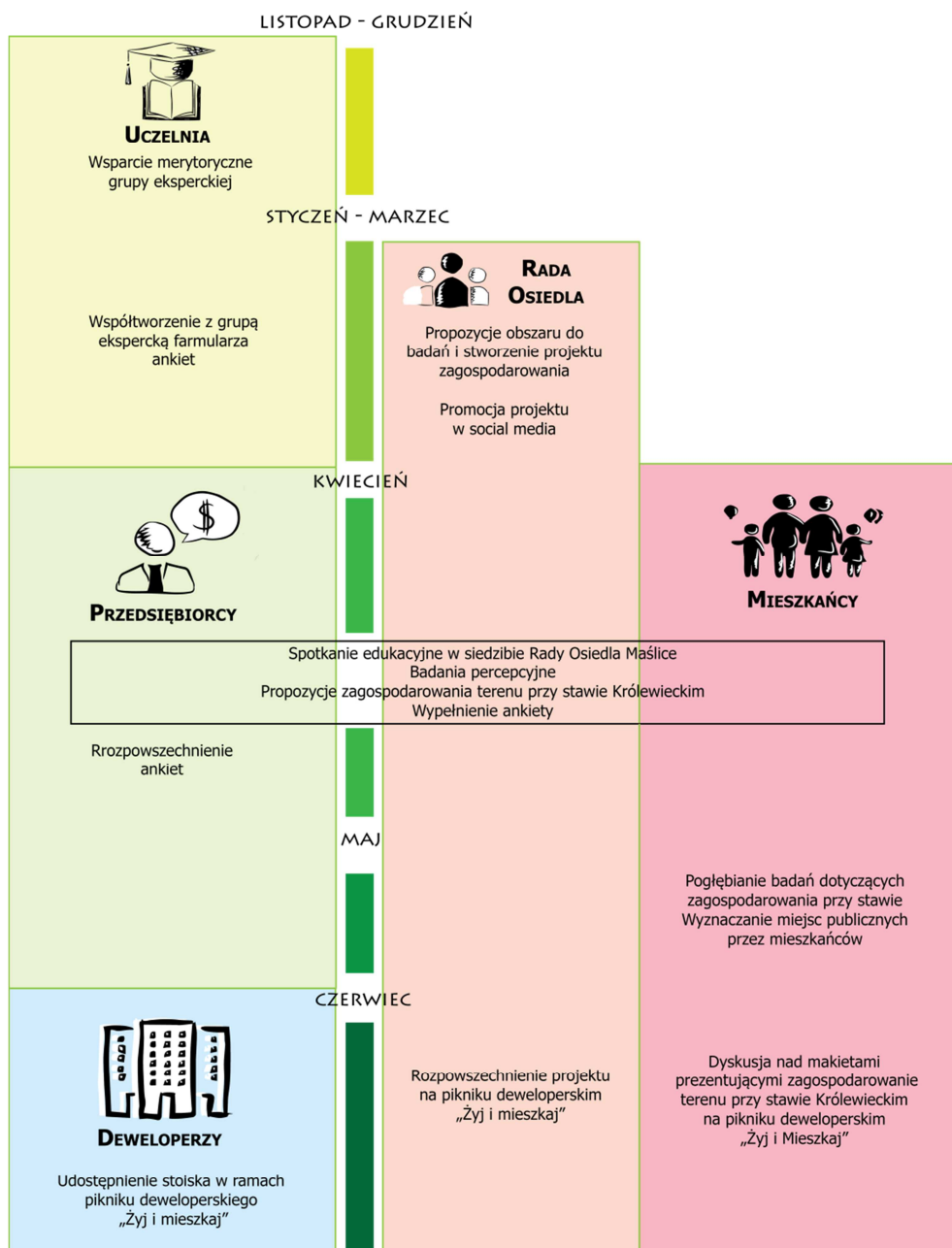
Grupa ekspercka to nieliczna grupa praktyków, która dysponuje doświadczeniami, chęćiami i wiedzą na temat procesów partycypacji. Jest odpowiedzialna za analizę i diagnozę danego terenu. Rozpoznaje problemy społeczno-przestrzenne. Składa się ona z interdyscyplinarnego zespołu, który dysponuje kontaktami, wciela się w rolę mediatorów, edukuje, motywuje do działania i zachęca do współpracy. Czuwa ona nad przebiegiem całego procesu partycypacyjnego, troszczy się o prawidłowy rozwój dialogu.

Daje możliwość wypowiedzenia swoich pomysłów, dba o identyfikację i dotarcie do wszystkich grup społecznych. Posiada kompetencje eksperta - planisty. Grupa ekspercka jest odpowiedzialna za zbudowanie **zespołu** zrzeszającego lokalnych liderów, w tym samorządowców, przedstawicieli kultury i oświaty oraz przedsiębiorców. Wraz z zespołem prowadzi analizy uzupełniające i modyfikuje na potrzeby społeczności program partycypacyjny.

Uczelnia pełni rolę pomocniczą. Stanowi ona źródło wiedzy merytorycznej. Zarządza zasobami ludzkimi w postaci studentów, dzięki którym możliwe jest pogłębienie badań. Prowadzone przez uczelnie obserwacje pozwalają na zbadanie konkretnych płaszczyzn problemowych obszarów. Powstałe raporty i wyniki są podstawą do rozpoczęcia interwencji w odpowiednich jednostkach.

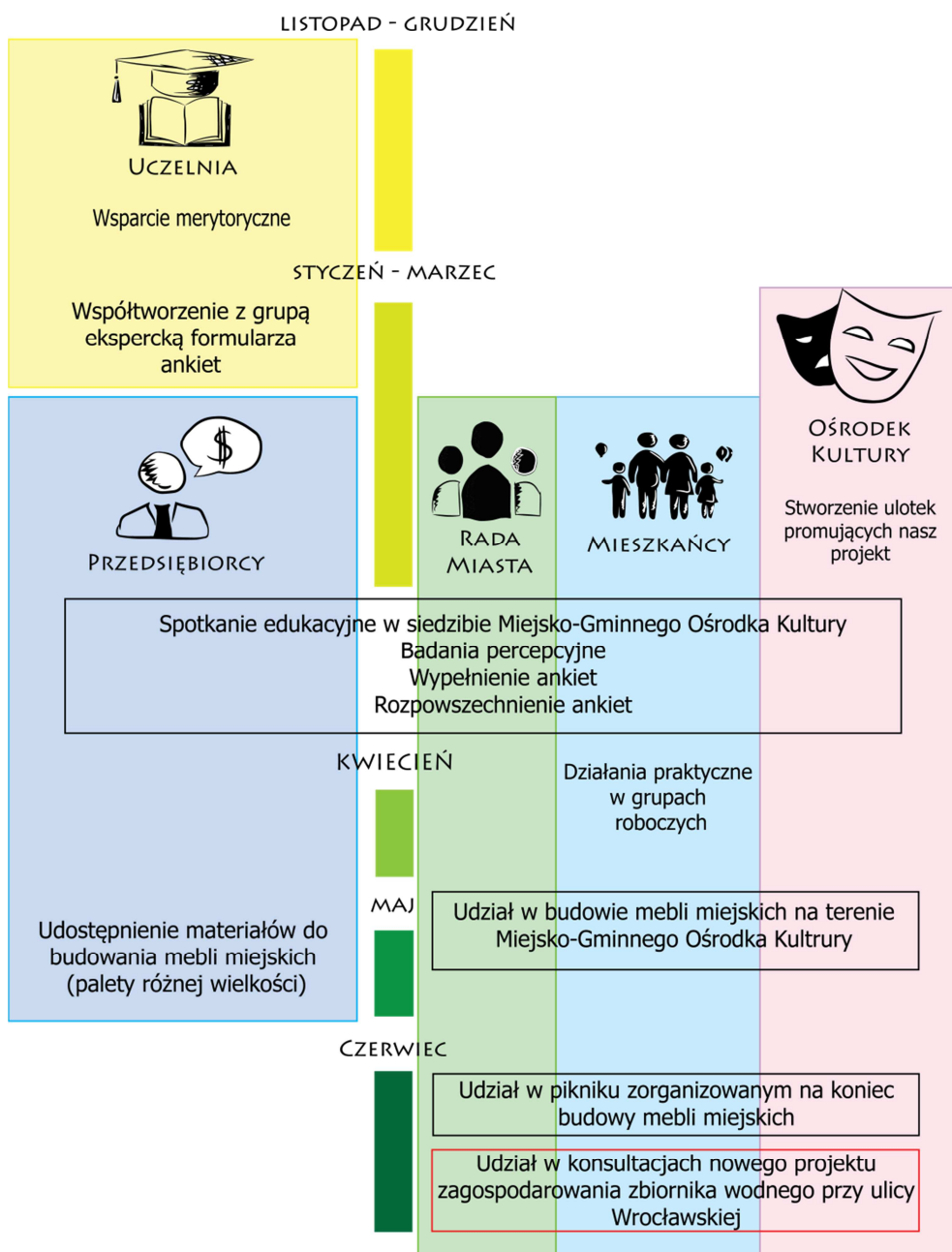
PROCES PARTYCYPACYJNY MAŚLIC

Ryc. 38. Schemat procesu partycypacyjnego na Maślicach.

Źródło: opracowanie własne

Proces Partykypacyjny Międzyborza

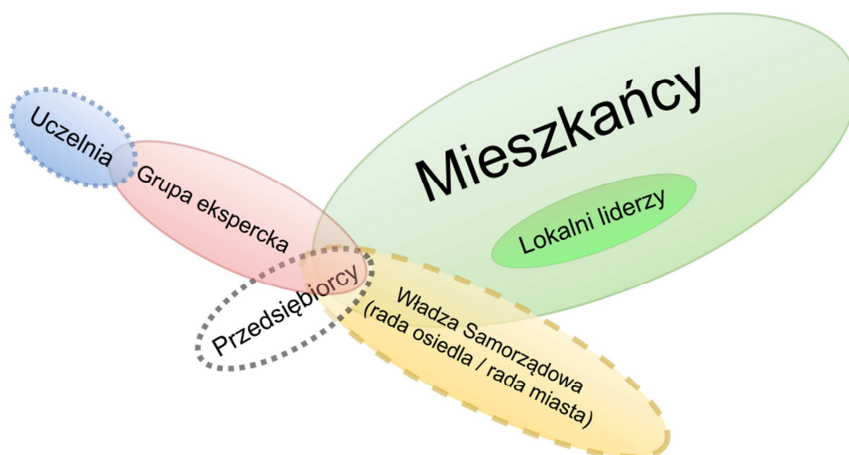

Ryc. 39. Schemat procesu partykypacyjnego w Międzyborzu.
Źródło: opracowanie własne

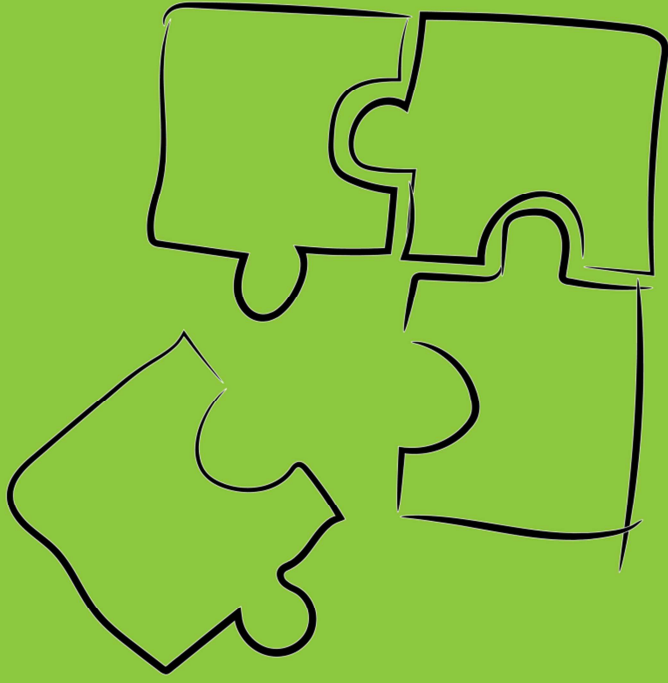
Ośrodek akademicki jest miejscem, skąd wywodzi się grupa ekspercka, która sama stała się praktykami. Uczelnia daje możliwości nawiązania kontaktów z innymi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi np. Instytutem Rozwoju Terytorialnego. Współpraca z placówką akademicką nie jest konieczna, jednakże kontakt z nią zapewnia przepływ informacji, które wpływają na innowacje działań.

W oparciu o działania wypracowano schemat zależności pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi zaangażowanymi w program partycypacyjny (ryc. 40).

Wielkość elips jest wprost proporcjonalna do wkładu włożonego przez daną grupę. Przerwaną linią zaznaczono grupy, bez których realizacja programu partycypacyjnego będzie możliwa, ale niepełna – a ciągłą grupy bez uczestnictwa których realizacja programu nie zaistnieje.

Ryc. 40. Schemat 5X ludzie.
Źródło: Opracowanie własne

9

MODEL

IX. MODEL

Życie drzewa jest procesem. Z małego ziarna, które sadi botanik przy użyciu odpowiednich narzędzi ogrodniczych, na dobrej glebie kiełkuje roślina. By szybko wzrastała i radziła sobie z trudnościami, jest nawożona. Regularne podlewanie jest niezbędne, by roślina rozwijała się, zakwitła i wydawała dorodne owoce. O jej stabilność w gruncie i trwałość na wietrze dba system korzeniowy, który jest jej podstawą. Istnienie i jakość drzewostanu jest zależne od wielu czynników działających na niego przez całe życie rośliny.

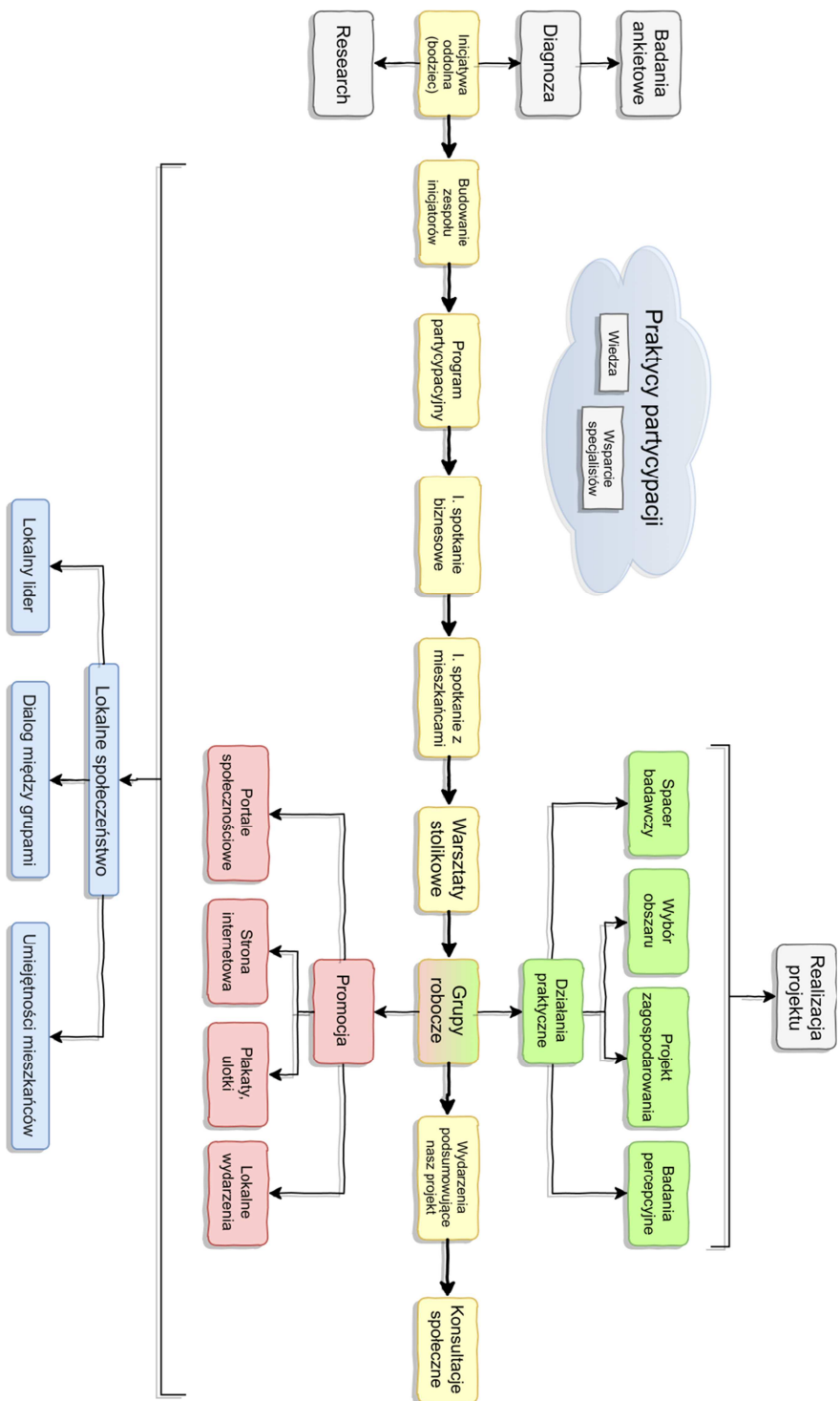
Podstawowym wnioskiem wyciągniętym z prowadzonych przez ponad rok badań jest niejednoznaczność postępowania. Nie istnieje jeden model partycypacji społecznej działający w każdej jednostce. Partycypacja jest procesem dynamicznym, który nie podlega sztywnej regulacji. Wszelkie działania należy dostosowywać do aktualnej sytuacji i poziomu wiedzy społeczeństwa w badanej strukturze.

Żaden schemat nie obejmuje całości procesu, bo za każdym razem jest on inny. Jednakże w oparciu o swoje doświadczenia wypracowałyśmy model i schemat, który jest na tyle elastyczny, by móc go dopasować i modyfikować na danej społeczności na każdym z etapów partycypacji (ryc. 41).

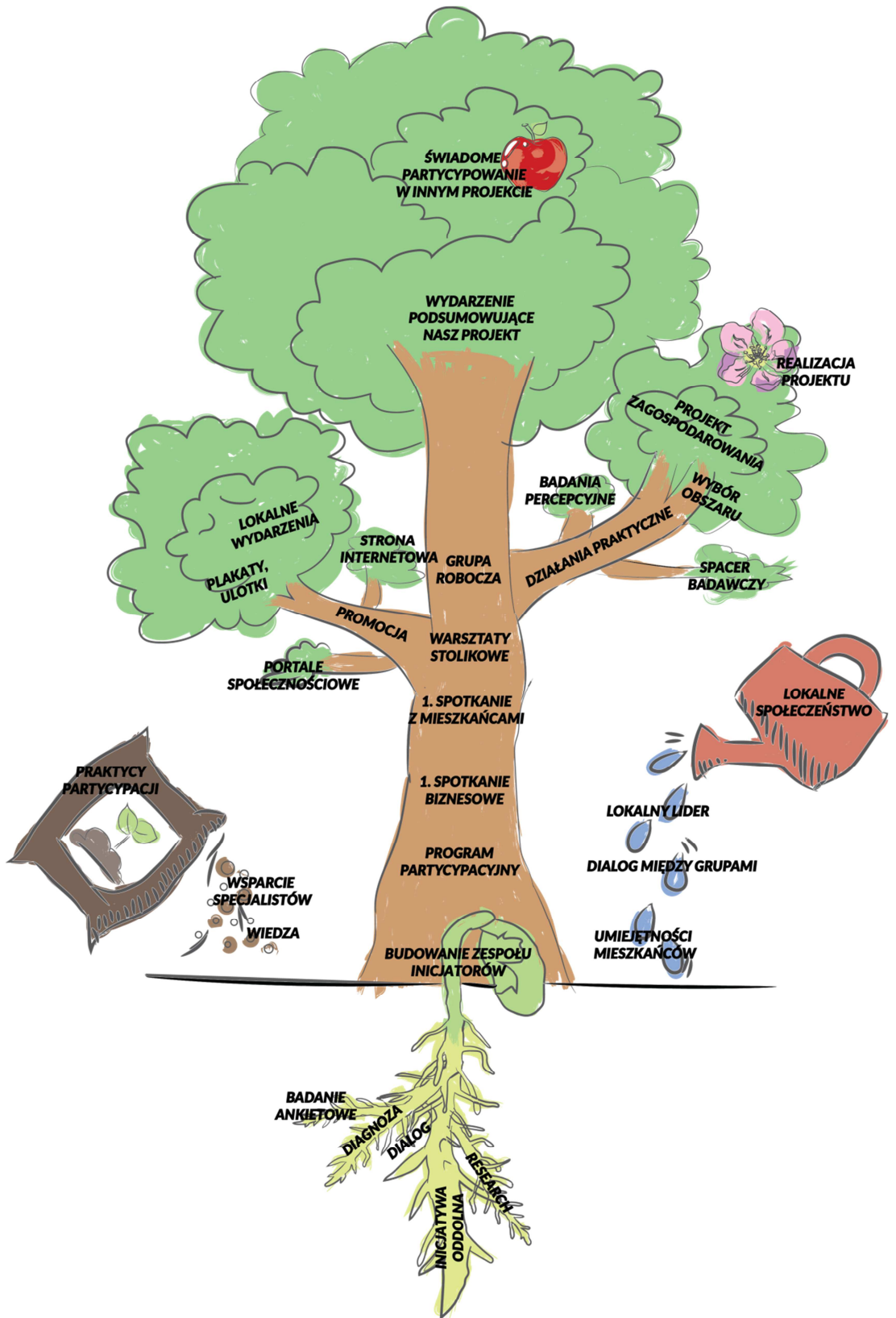
Model, o którym mowa, jest uogólniony i klarowny. Wskazuje kolejne kroki w postępowaniu, zachowując chronologię działań względem całego procesu.

JAK CZYTAĆ MODEL?

Przedstawiony model (ryc. 42) omawia proces partycypacyjny, jaki został wypracowany na podstawie przeprowadzonych badań. Głównym filarem modelu jest przedstawiona na nim oś pionowa. Przedstawia ona działania i elementy, które w naszym mniemaniu muszą mieć miejsce zawsze, bez nich proces się nie odbędzie. Natomiast odgałęzienia boczne mogą być zamienne, są to dodatkowe elementy, które nie muszą mieć miejsca zawsze - dobiera się je do odpowiedniego przypadku.

Ryc. 41. Uogólniony schemat procesu partycypacji.
 Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 42. Model procesu partycypacji.
 Źródło: opracowanie własne

PIEŃ

Przeprowadzone badania, rozmowy i działania prowadzą do **zbudowania zespołu inicjatorów**, który skupia lokalnych liderów i przedstawicieli różnych grup społecznych. Jest to pierwszy etap, który prowadzi do dostrzegalnego przez mieszkańców działania. *Zespół inicjatorów to zespół ekspercki + lokalni liderzy.*

Zespół inicjatorów tworzy **program partycypacyjny** odpowiadający potrzebom danej jednostki. Program ten to scenariusz i harmonogram poszczególnych etapów prac w całym procesie. Jest on na bieżąco modyfikowany w razie potrzeb. Pierwszym zaplanowanym działaniem jest **pierwsze spotkanie biznesowe**. Takie spotkanie dąży do stworzenia wymiany zdań, spostrzeżeń, ale także możliwości jakie daje partycypowanie w projektach lokalnych. Zostaje przedstawiona wizja i założenia projektu. Jest to przestrzeń do rozmowy z przedstawicielami grup społecznych: samorządu, edukacji, lokalnych przedsiębiorców, kultury. Na bazie tego wydarzenia doprecyzowane są możliwości inwestycyjne w projekt.

Pierwsze spotkanie z mieszkańcami o charakterze edukacyjnym - ma miejsce po rozmowach biznesowych. Jest to zapoznanie mieszkańców z projektem, wprowadzenie do założeń i celów. Wyjaśnienie możliwości partycypacyjnych, przedstawienie korzyści płynących z rozwiązywania problemów za pomocą dialogu, przybliżenie idei partycypacji w projektowaniu przestrzennym, przedstawienie inspiracji, zrealizowanych projektów.

Zaraz po spotkaniu edukacyjnym zaleca się zorganizować **warsztaty stolikowe**. Mają one na celu wymianę zdań nad konkretnymi problemami społeczno-przestrzennymi między różnymi grupami społecznymi. Warsztaty te cechują się podziałem dużej grupy na kameralne zespoły, w których można swobodnie rozmawiać nad wskazanym przez prowadzących problemem.

Grupy robocze powstają na zasadzie dobrowolnego włączenia się w aktywny projekt. Jest to grupa osób zainteresowanych projektowaniem i tworzeniem wspólnego działania aktywizującego społeczność lokalną. Jest to praca systematyczna, dająca dużą swobodę mieszkańcom w podejmowaniu decyzji i może mieć różną formę.

ODGAŁĘZIENIA BOCZNE

Promocja wydarzeń związanych z projektem jest kluczowa ze względu na dotarcie z informacją do mieszkańców, a co za tym idzie ich udziałem w dalszych etapach. Istnieje wiele form rozpowszechniania informacji: poprzez **strony internetowe** i **portale społecznościowe** grup włączonych w projekt, **plakaty** i **ulotki** rozdawane bezpośrednio mieszkańcom, wystawianie mobilnego stanowiska na **lokalnych wydarzeniach**.

Działania praktyczne to przedsięwzięcia bezpośrednio podejmowane przez grupę roboczą. W zależności od potrzeb i preferencji przyjmują różną formę. Dążą one do realizacji założonego przez grupę projektu. Techniki partycypacji kameralnej grupy mogą mieć formę **spaceru badawczego**, który aktywizuje do rozmowy, **wyboru obszaru**, który będzie bezpośrednim miejscem zrealizowania ich projektu, **projekt zagospodarowania** wybranego terenu, **badania percepcyjne** mające na celu stworzenie obrazu miasta uwypuklającego charakter miasta. Działania te dążą do najbardziej wizualnej części, czyli **realizacji projektu** grupy roboczej - jest to namacalna oprawa procesu podnoszenia świadomości partycypacyjnej społeczności.

KORONA

Działania grupy roboczej dążą do **wydarzenia podsumowującego nasz projekt**. Może mieć on różną formę - np. piknik, debata, wizualizacja. Podczas tego wydarzenia są przedstawiane wyniki długookresowej pracy, ale także miejscem na "pochwalenie się" efektami prac grupy roboczej, jak również wszystkich zaangażowanych przez wszystkie etapy projektu.

Proces może zaowocować podjęciem tematu partycypacji mieszkańców w planowaniu przestrzennym na innych płaszczyznach w danej jednostce (**świadome partycypowanie w innym projekcie**) - np. konsultacje społeczne, warsztaty projektowe, itp.

NAWOŻENIE

Efekty procesu partycypacyjnego są lepsze, gdy są wspomagane dodatkowymi czynnikami. **Praktycy partycypacji** to grupa ekspercka działająca razem z przedstawicielami uczelni i innych instytucji badawczych. W swoim zasobie posiada interdyscyplinarną **wiedzę** - w zależności od potrzeb, a także **wsparcie specjalistów** - innych niż grupa ekspercka.

PODLEWANIE

Nie ma procesu partycypacyjnego bez **lokalnego społeczeństwa**. To z niego wyłania się **lokalny lider**, który jest łącznikiem pomiędzy grupami społecznymi. Dostrzega on poszczególne **umiejętności mieszkańców**, które wykorzystywane są na potrzeby projektu.

Istotą projektu jest powszechnie występujący na każdym z etapów **dialog między grupami**.

Przemyślenia, jakie płyną z naszych doświadczeń to brak jednego schematu postępowania. Swoje badania planujemy rozwijać na kolejnych osiedlach i w małych miastach, by w przyszłości dojść do bardziej szczegółowego i uniwersalnego szablonu modelowej pracy nad poszerzaniem świadomości partycypacyjnej lokalnych społeczności w kontekście przestrzeni ich najbliższego otoczenia.

Jeśli jesteś mieszkankom lub mieszkańcem, który chciałby z nami współpracować - zapraszamy do kontaktu!

Zespół Ekspercki Projektu P. Przestrzeń Partycypacji PROspołecznej

email: partycypacja.party@gmail.com

Zakład Zagospodarowania Przestrzennego

Uniwersytet Wrocławski

ul. Kuźnicza 49/55, 48-300 Wrocław

ISBN 978-83-944871-7-1